
TRANSILVANIA

(Buletin de tehnică a culturii.)

---

† I. P. S. Sa Patriarhul Dr. Miron Cristea de Dr. D. Stăntiloe.

In noaptea zilei de 6 Martie a. c., s'a stins departe de Țara pe care a iubit-o și căreia i-a închinat cu neprecupețit devotament o vieață întreagă de mari și luminate fapte, I. P. S. Sa Patriarhul Dr. Miron Cristea. Trecerea Sa la cele eterne tocmai în aceste vremuri în cari neamul nostru are lipsă de îndrumători deosebit de destoinici și de clar-văzători, a fost o grea și dureroasă pierdere.

Nu este câtuși de puțin în intențiunea noastră să prezentăm o icoană deplină a ceea ce a însemnat pentru neamul românesc I. P. S. Patriarh Dr. Miron Cristea în strălucita și laborioasa lui vieață și activitate. Cum să cuprinzi în câteva rânduri palide frământarea vie și suplă a unei minți limpezi și superioare; cum să sugerezi măcar înălțimea și bogăția unei simfiri care a vibrat cu multă pasiune numai în slujba neamului propriu, ca și puterea și farmecul cronicăresc al cuvântului Său risipit cu dărnicie la atâtea ocazii în cari inima Sa de Părinte al neamului îl îndemna să dea un sfat chibzuit, o învățătură de aur; cum să faci să învie în fața privirii sufletești a cetitorului filmul impresionant și continuu ascendent al unei vieți de lupte și de fapte frumoase pentru binele neamului?

Personalitatea și activitatea Patriarhului Dr. Miron Cristea s'a împletit, ca o contribuție însemnată, în acțiunea istorică a neamului nostru din epoca cea mai hotăritoare a destinelor lui, în

acțiunea care a pregătit, a realizat și a început consolidarea unității depline și definitive a lui, Ea s'a desfășurat într'un timp de extraordinară încordare a energiilor naționale și s'a menținut la înălțimea cerută de vreme.

Pornit din Toplița, din apropierea locului de unde pornește și Mureșul, dintr'o verde și demnă familie țărănească, copilul Ilie Cristea avea să crească în spirit ca Mureșul în ape pe măsură ce cobora tot mai adânc în miezul vieții publice și naționale românești. Înălțimile pe cari avea să le urce se străvedeau dela început în mintea ageră, în capacitatea și dragostea de inițiative îndrăznețe în slujba obștească, în prestanța făpturii Sale spirituale și fizice care îl impuneau de conducător oriunde era prezent.

Inarmat cu astfel de însușiri alese după ce-a absolvit Institutul teologic din Sibiu și și-a luat doctoratul la Facultatea de Litere din Budapesta, tânărul Ilie Cristea și-a început misiunea socială și națională ca secretar consistorial și apoi ca asesor pe lângă Mitropolia din Sibiu, această vatră de naționalism și de lumină pentru neamul nostru.

În curs de 3 ani (1 Ian. 1898 — 1 Ian. 1900) fiind și redactor al „Telegrafului Român“, a propovăduit cu avânt evanghelia naționalistă.

Și pentru că alături de Biserică, cel mai important factor al întăririi neamului nostru era „Astra“, tânărul consilier n'a întârziat să i se atașeze cu tot entuziasmul. Prețuind puterea propovăduitoare și distincția personalității lui care se reliefa tot mai promițător, „Astra“ l-a ales încă din 1901, când era abia de 33 de ani, ca membru în Comitetul Central. Între 1906—1909 a fost și directorul despărțământului Sibiu.

Personalitatea Sa însă s'a rotunjit și s'a impus tot mai puternic în cercurile românești ale Ardealului, așa încât în 1909 este ales episcop al Caransebeșului, unde a păstorit cu vrednicie până la sfârșitul războiului mondial. Ca episcop al Caransebeșului a participat la istorica Adunare dela Alba-Iulia din 1 Dec. 1918, dând binecuvântarea Bisericii actului sfânt al Unirii Ardealului cu Țara Mamă. S'a împărtășit apoi de cea mai mare bucurie pe care a putut-o avea vreodată vreun Român: a dus, împreună cu Vasile Goldiș și P. S. Dr. Iuliu Hossu, neuitatului Rege Ferdinand solia Ardealului alipit la Țara tuturor Românilor.

† I. P. S. Sa Patriarhul Dr. Miron Cristea

Dar drumul vieții sale avea să urce și să strălucească și mai mult după 1918. Ca o pecetluire a unificării naționale, episcopul Dr. Miron Cristea este chemat să păstorească toată frația românească ortodoxă, din capitala Țării. Iar în 1925 când s'a întemeiat Patriarhia română, Dr. Miron Cristea ajunge primul Patriarh român, urcând cu El această treaptă de suprem prestigiu spiritual însași Țara și poporul nostru, ca într'o binemeritată apoteozare.

În această calitate a fost de față cu sfatul și cu ajutorul cel mai efectiv la toate momentele grele și însemnate din viața Statului nostru. Emanatie a unui popor creștin până în străfundurile sufletești, obișnuit să ia toate hotărârile decisive ale vieții cu întrebarea și sub oblăduirea Bisericii, Statul nostru s'a dovedit pătruns de acest spirit popular și de tradiția noastră cea bună, chemând în toate ceasurile însemnate ale existenței sale, la orice început de viață nouă, pe Patriarhal Bisericii, dându-și seama de marele aport de autoritate pe care acesta îl aduce.

Și I. P. S. Sa Patriarh Miron nu și-a precupețit forțele când Țara îl chema la datorie. Nu s'a uitat că e bătrân și că are dreptul să se mai și odihnească după munca sa fecundă. Și-a închinat aceste forțe până la ultima lor pâlpăire acolo unde era trebuință. A fost un străjer credincios al Țării, nepărăsindu-și postul de veghe până în momentul respirației din urmă, dând un sublim exemplu de sacrificiu total.

„Astra“, care încă a fost o școală în care s'a lămurit în tinerețe Patriarhul Miron Cristea întru idealism național și întru dragostea de propășire culturală, îi înscrie cu mândrie și cu recunoștință numele în memoria sa netrecătoare.

Cu gândul la viitor

Probleme vechi în activitate nouă

de **I. Agârbiceanu.**

Prin înființarea legală a Serviciului Social și prin încredințarea aplicării lui în Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș, Asociațiunii noastre, vom avea posibilitatea să cunoaștem mai fundamental nevoile culturale, economice, sanitare din satele noastre. Munca sistematică și organizată, concentrată în căminele culturale, va putea să dea rezultate mai mari în îmbunătățirea situației țărânilor noastre pe toate terenele.

Cercetarea în mod științific a nevoilor morale, generale și locale, făcută prin aparatul Institutului Social și cu concursul obligator al tuturor absolvenților școlilor superioare, va putea să indice precis lipsele cele mai arzătoare din toate regiunile. Se va ajunge astfel la un material care va putea servi ca temelie solidă la activitatea culturală în mijlocul satelor. Vom scăpa de improviziări care adeseori nu pot da rezultatele așteptate.

Că ne așteaptă un vast și greu de muncă nu mai încapă nici o îndoială. Realitățile noastre dela sate au nevoie, în toate domeniile, de mari îmbunătățiri.

Dacă am lua în considerare numai problemele de ordin igienic și sanitar: alimentarea, igiena locuinței, profilaxia boalelor contagioase, natalitatea și mortalitatea infantilă, vom înțelege ușor cât e de făcut pentru poporul nostru.

Interesul suprem al României este să crească vitalitatea poporului român, în primul rând al celui dela țară, care e garanția principală a viitorului.

Dacă acest principiu a fost și până acum la baza activității „Astrei” și este și la temelie Serviciului Social, zilele din urmă n'au putut decât să ni-l confirme. Pe de-o parte elanul țărânilor noastre pus în slujba patriei, pe de altă parte starea îngrijorătoare în legătură cu vitalitatea trupească a multora dintre frații noștri cari au alergat la datorie.

Oricare intelectual român a trebuit să simtă adânc în conștiința lui datoria de a ajuta la îmbunătățirea și creșterea vigoarei trupești în elementul care s'a dovedit întâiul la datorie.

Multe decenii, de-aici încolo, va trebui să ne fie atențiunea tuturor încordată asupra satului românesc și munca noastră asupra creșterii potențialului vital al țărănimii noastre.

Dar nu mai încape nici o îndoială că „Astra”, în aplicarea Serviciului Social și în cadrele activității sale tradiționale va trebui să pună și pe mai departe, preț mare pe cultivarea sufletului și a conștiinții naționale, cu toate valorile spirituale înmagazinate în tradiția noastră.

Noi va trebui să pregătim *cultul familiei creștine*, a familiei curate, morale, harnice, cu mulți copii sănătoși.

Este o constatare de ordin general că îmbunătățirea situației materiale nu merge, de cele mai multe ori, mână în mână cu moralitatea și trăinicia familiei.

Adeseori moravurile cele mai curate se găsesc în familia săracă. Aceasta, de obicei, nu se încheie din interese materiale; nu împiedică procreația de teama că nu are mijloace materiale pentru înzestrarea copiilor. În sânul familiilor sărace dela țară copiii nu-s socotiți ca un balast, ci ca sporirea brațelor de muncă.

Sistemul de un copil, ori de doi, n'a pătruns la țară în familiile sărace, ci în cele mai bine situate materialicește. Divorțările sunt mai dese în acestea din urmă, ca și slăbirea legii morale între cei doi soți. Egoismul omenesc crește în proporția bunăstării materiale, în cazul când o temeinică educație creștină, o adevărată cultură religioasă, nu veghiază mereu la moralitatea familiei.

Toată însuflețirea, munca și jertfa pentru ameliorarea condițiilor materiale de traiu la sate; dar, în aceeași măsură, toată grija și acțiunea pentru moralul, pentru curățenia familiei.

Tăria noastră de totdeauna în păturile țărănimei s'a datorat principiilor de viață cinstită și morală, mai ales în familie. Natalitatea mare, unul din factorii biologici cari ne-au susținut prin veacuri, se datorează moralității creștine a familiei românești.

Aceasta trebuie păstrată și crescută prin toate mijloacele educației și chiar prin sprijin material.

Întărirea satului românesc, creșterea puterii lui vitale, trebuie urmărită *simultan* pe amândouă planurile: cel material și cel spi-

ritual. Pentru că este evident că națiunea și țara nu va avea nici un spor de puteri, dacă o familie mai bine hrănită, mai sănătoasă, mai bine înzestrată materialicește, va răspunde cu sistemul de doi copii la năzuințele comune, ale Statului și ale „Astrei”, de a-i ameliora soarta. Sau dacă vor spori divorțurile sau și numai slăbirea legii morale în curățenia căsătoriei.

Este de acord toată lumea că o familie lipsită de legea morală, gata oricând să se destrame, nu poate forma o verigă sănătoasă în lanțul comunității care se numește națiune.

De aceea „Astra” și intelectualii însuflețiți cari lucrează desinteresat în cadrele ei, vor trebui să țină mereu seama de prosperarea cultului familiei creștine în poporul nostru.

Nu ar fi decât o atitudine tradițională în activitatea „Astrei”. Pentru că noi și în trecut am pus mare preț pe sănătatea morală a familiei. Expozițiile de copii, premiile familiilor cu cei mai mulți copii, încredințarea cu funcțiuni onorifice în organizațiile noastre sătești a familiilor celor mai cinstite, au arătat mereu prețul pe care-l pune „Astra” pe familia eticește sănătoasă.

Grija aceasta de căpetenie trebuie să o sporim în viitor în urma faptului că azi e cu mult mai mare și mai ușoară *dislocarea populației sătești* decât în trecut.

Pe lângă toată reforma agrară, un număr tot mai mare de săteni și sătence își caută de lucru la oraș, în fabrici și uzine. Insuși principiul proporționalității muncii românești e în mai mare măsură rezultatul excedentului de brațe muncitoare la sate.

Fii satelor cutreeră azi țara, cât e de largă, dela o margine la alta, în toată libertatea. Contactul cu alt mediu decât cel de acasă, adeseori inferior sub raport etic, primejduiește zilnic concepția și principiile morale, referitoare la familie, cu cari au fost obișnuiți în satul lor.

Pilde de destrămare a familiei văd mereu în lumea muncitorească cu cari vin în contact, în lumea clasei suprapuse în serviciul căreia ajung. Așa că e nevoie de o intensificare a acțiunii pentru cultul familiei.

În tradiția „Astrei” este apoi *cultul idealismului*, fără care un popor nu se poate întări, oricât i-ar fi de mare bunăstarea materială.

Scopurile superioare ale vieții, ca și scopurile superioare naționale, trebuie să fie veșnic conducătoare în vieța unui popor sănătos și vrednic.

„Astra“ va activa, deci și în viitor pentru adâncirea în sufletul neamului, a ideii naționale, cu imperativele unirii și ale solidarității naționale, cu simțul de jertfă pentru țară și neam.

Poporul nostru are un puternic instinct de neam. Cunoștința lui națională, destul de vie și azi, are în ce se adânci, are pe ce clădi. E nevoie numai de o continuă educație, de adevărul împărtășit cu convingere și cu căldură.

E nevoie, mai ales, de a ajunge cu toții la conștiința limpede a *virtuților naționale*, ca și a slăbiciunilor noastre.

Insușirile noastre mari, puse adeseori în umbră, în nepuțință de a se manifesta de împrejurările triste între cari am trăit în trecut, nu sunt în deajuns de recunoscute și simțite de noi înșine.

Increderea în noi înșine suferă uneori de această nerecunoaștere a propriei noastre valori. Propaganda „Astrei“ va trebui să le scoată tot mai mult în lumină.

Criticismului așa de superficial, pus în aplicare pe vremea luptelor politice, trebuie să i se substituie un simț critic real, care să vadă și binele și răul din noi.

Demoralizarea rămasă în urma propagandelor electorale, când eram puși de oratori reciproc în rând cu neamurile cele mai slabe, e pe cale de a se împrăștia. Oamenii încep să judece cu capul lor. Dar e necesar, educând masele pentru idealism, pentru credință, nădejde și dragoste, pentru cultul patriei, — să vedem și să atragem atențiunea și asupra defectelor, asupra slăbiciunilor pe care le avem, — nici unele cari nu s'ar putea vindeca.

E nevoie să obișnuim poporul cu privirea tare a adevărului în față. Numai recunoscându-se în toată sinceritatea lipsurile cele avem, vom fi destoinici să luăm și măsurile de apărare și de îndreptare.

Potențialul vital izvorit dintr'o mai bună organizare economică și sanitară a satului și din moralitatea familiei, va crește în chip simțitor prin cultul idealismului în viață, prin directivarea acțiunii noastre după principiile superioare ale intereselor colective permanente.

Omul e așa cum îl dă trupul, sufletul și încadrarea lui în colectivitatea națională.

În activitatea „Astrei“ în cadrele Serviciului Social și în munca sa programatică, peste tot, acest imperativ al educației va trebui să meargă intensificat pe drumul tradiției.

Tot asemenea și activitatea care a urmărit în trecut *cultul tradițiilor*, prin care ni s'a păstrat sufletul național specific. Cultul înaintașilor, a faptelor mari, a creațiilor artistice a sufletului popular: cântecul, portul, dansul, obiceiurile din toate împrejurările vieții: la praznice, la botez, la nunți, la înmormântări.

Tot atâtea comeri primejduite de înaintarea unei civilizații rău înțeleasă. Noi nu ne vom asigura viitorul, oricât am fi de sănătoși trupește și sufletește și bine așezați materialicește, dacă nu ne vom păstra toate bogățiile spirituale moștenite și nu vom clădi din ele, prin ele, *altele viitoare*.

Pentru că un popor nu mai poate fi tare, nu mai poate fi el însuși, dacă se desbracă spiritual de vestmântul moștenit și se îmbracă cu altul nou, de împrumut.

Alte îndeletniciri, alte obiceiuri, alt fel de a vedea lumea și viața decât înaintașii; altă hrană spirituală împrumutată dela străini, sfârșesc prin a corupe sufletul poporului, îl face bastard.

„Astra” nu a fost și nu poate fi împotriva creșterii civilizației în satele noastre. A lucrat peste șapte decenii pe acest plan, în acest scop.

Dacă ea voiește ca cultura și civilizația satului românesc să crească din rădăcinile adevărate ale sufletului național, așa cum s'au păstrat și se manifestează în valorile spirituale ale tradiției.

Orașul cosmopolit nu se poate plasa în sat, luându-i locul și sufletul. Noi năzuim ca viața dela țară, unde trăiesc optzeci procente din neamul nostru, să aibă toate înlesnirile pentru un traiu fericit, deci și mijloacele civilizației. Dar acestea să nu alunge tradiția, felul de a trăi, în gândirea și simțirea lui superioară, a poporului.

De sigur că datini provenite din superstiții, din incultură, din slăbiciunea de a gândi și a descoperi adevărul, nu sunt între acelea cari vor trebui păstrate. Unele dintre ele sunt de-a-dreptul primejdioase.

Dar cele capitale, cele cari păstrează pecetea regalității în sufletul național, trebuesc cultivate și pe ele trebuie altoită întreaga noastră cultură și civilizație sătească.

Iată câteva linii în cari credem că e necesar să se desvolte și pe viitor activitatea culturală a „Astrei”, în cadrele Serviciului Social, ca și în acțiunea ei culturală independentă.

Arta populară ca factor educativ

de **Al. Dima.**

În orice program de educație a celor mulți, arta populară figurează ca un „obiect” de seamă, spre a folosi un termen didactic. Profesori, învățători, societăți culturale, asociații feminine se străduiesc în toate felurile și în toate împrejurările — să răspândească admirație pentru operele gustului popular. Se recunoaște astfel de toată lumea importanța artei populare ca factor de păstrare a patrimoniului național, a tradițiilor străvechi, a specificului spiritual al fiecărui neam.

Ni se pare însă că o atitudine de acest fel oricât de binevoitoare ar fi, suferă de imprecizii, e oarecum confuză, învăluită într-o atmosferă prea lirică. Ea trebuie de aceea precizată teoretic mai întâiu, practic mai apoi. *In ce măsură devine arta populară un factor educativ merit a contribui la opera de consolidare a patrimoniului național*, iată deci întrebarea pe care ne vedem siliți a ne pune și care ne va duce de asemeni pe drumul unor sugestii de ordin practic privind felul cum arta populară va trebui să fie folosită ca mijloc al ridicării unităților sociale în care apare. Cercetările din ultima vreme asupra artei populare ne vor oferi contribuțiuni de seamă întru precizarea soluției problemei noastre.

Cea dintâi caracteristică a artei populare de toată lumea cunoscută e aspectul ei *național*. În măsura în care o producție artistică se bucură de o mai mare răspândire, se acoperă mai deplin cu sufletul național care o generează. S'au ridicat asupra acestei chestiuni obiecțiuni pe care e bine să le cunoaștem spre a le respinge. S'a spus astfel de pildă că arta populară are un vădit caracter internațional odată ce motivele ei trec granițele, cuprind arii întinse de populații cum ar fi chiar cazul artei noastre populare care trebuie negreșit situată în cadrul ei sud-est european. Pe de altă parte, atâtea teme, forme ornamentale, ba chiar categorii stilistice aparținând claselor de sus care au avut totdeauna un caracter mai puțin național ca cele de jos, au trecut în imperiul artei populare ducând acolo un alt spirit decât cel originar... Ambele aceste obiecțiuni cuprind un sâmbure de adevăr vădit, uită însă latura esențială a problemei: de oriunde ar veni motivele artei populare, dela alte neamuri sau coborînd de sus în jos, nicicând și la nici un popor nu vor rămâne cu

alcătuirea lor inițială, ci sufletul popular va ști totdeauna să aleagă, să transforme după chipul și asemănarea sa, valorile ce-i vin din altă parte. Prin această operație însă, acestea devin profund și definitiv *naționale*, circulația lor intensă fiind mărturia aderenței sufletului neamului la ele.

Întărind în acest fel caracterul național al artei populare, toate strădaniile puse în slujba menținerii ei — în gradul în care această nobilă încercare devine posibilă — urmează a fi încurajate întrucât prin ele se obține un ferment sigur al consolidării naționale. Arta populară solidarizează într'adevăr ca un steag, pe indivizii aceleași comunități cari au un gust artistic asemănător și crează opere de același fel. Prin caracterul ei impersonal oarecum, arta populară exprimă cu fidelitate *comunitatea* și sugerează insului nevoia de a se pierde în valurile binefăcătoare ale neamului. Un excelent instrument al educației naționale dar, care trebuie însă folosit cu mai multă încredere și stăruință.

Caracterul național al artei populare se mai întărește și în altfel. Spre deosebire de arta cultă ale cărei creațiuni pot fi despărțite de factorii generatori și privite în ele însele ca niște existente de sine stătătoare, arta populară se leagă adânc și nedespărțit de comunitatea care a produs-o, ne apare ca o verigă dintr'un lanț de obiceiuri, cu care trăește și moare, în mod necesar. Ea nu este deci liberă, individualistă, aeriană, ci organică, colectivă, pământeană în sensul înrădăcinării în solul spiritual al națiunii. Jocul, portul, cântecul apar laolaltă nedespărțite cu prilejul sărbătorilor, al ceremoniilor familiare, șezătorilor ca niște producțiuni firești, nu ca *înscenări* voite și artificiale. Ele se leagă deci de un întreg cortegiu etnografic despre care colecțiile din muzee nu ne spun mai nimic. A cultiva deci arta populară nu trebuie să însemne ca până acum confecționarea ei în ateliere — adevărate industrii — ci *încercarea de refacere a întregului spirit țărănesc din care ea porcede în mod organic*. Realismul nostru ne arată însă că o astfel de operă nu mai e pe de-a-ntregul cu putință astăzi când spiritul țărănesc a evoluat atât. În parte însă, dacă sprijinim reorganizarea vieții țărănești pe vechile ei baze economice și culturale — ceea ce e încă posibil — putem obține condiția renașterii naturale a artei populare. Privirile teoretice și munca noastră pe teren urmează deci a depăși suprafața pătrunzând în adâncuri.

Caracterul național al artei populare se mai vădește însă și în alte direcții, deschizând astfel noi virtualități educative. Ea nu exprimă numai obiceiuri ale prezentului sau spiritul neamului din ultimele clipe, ci mai ales *trecutul* lui de totdeauna. Tradiționalismul artei populare a fost de multe ori remarcat, dar niciodată cu intensitatea vremii noastre. S'au căutat în arta populară anume moșteniri istorice ale veacurilor trecute, greșindu-se adeseori fiindcă o altă caracteristică a ei e depășirea timpului, ștergerea notei istorice prin înălțarea ei la nivelul eternității. Nu s'a știut însă destul că tradiționalismul artei populare e mult mai profund, că izvoarele ei se urcă până în preistorie, că solidaritatea ei cu un trecut milenar e un admirabil prilej de adâncire a unui popor în negura cea mai deasă a vremurilor. Atâtea urme ale străvechiului cult solar din epoca bronzului — soarele — apoi simboale ca svastica, cercul, crucea, stăruiesc în arta populară ca moșteniri prețioase ale unor timpuri de mult apuse. A cunoaște deci arta populară și în această latură a ei, înseamnă a-i descoperi o *nouă putere educatoare* anume cultivarea cu ajutorul ei, a sentimentului tradiției celei mai depărtate. Infățișând ascultătorilor ideea aceluiași spirit care a creat arta în preistorie, dar și astăzi, întărim continuitatea sufletului național și încrederea în forțele lui veșnice.

N'aș putea încheia aceste considerațiuni asupra caracterelor artei populare și a valorii ei educative fără a mai însemna încă o foarte importantă notă definitorie a ei: *aspectul ei regional și local*. Cu toată răspândirea ei pe o arie întinsă, arta populară cultivă cu deosebită pasiune elemente strict locale cari fac ca portul sau jocul dintr'un sat să se împodobească distinctiv față de cel din alt sat, creindu-se astfel o bogată variație a aceluiași motiv. Caracterul național nu este prin aceasta păgubit. Ci dimpotrivă variantele locale devin adesea noi centre de creații ce se vor răspândi apoi pe o suprafață tot mai largă. Ele măresc apoi pitorescul artei populare împodobind câmpul uniformității ei monotone cu florile diferit colorate ale contribuțiilor locale. Din punct de vedere educativ, acest caracter al artei populare e menit a întări *conștiința localistă* a insului, legătura sa cu o anume precisă comunitate, simțindu-se astfel strict și organic încadrat. Iată de ce opera educativă prin arta populară trebuie întreprinsă nu cu creațiuni de *oriunde* și de *oricând*, ci numai cu

opere locale mai aproape de sufletul celor educați. Iată de ce suntem împotriva introducerii unui port național general pentru toți Români, creind în acest fel de fapt o abstracție, și pledăm pentru cultivarea unui port local înrădăcinat în suflete puternic.

Toată opera educativă întreprinsă cu ajutorul artei populare presupune însă mai întâiu — ca orice acțiune culturală — *cunoașterea ei* la fața locului, în *manifestarea ei vie și reală*. Cercetările sporadice nu pot dărui alta decât icoane parțiale ale artei populare. Instituția chemată a împlini această chemare rămâne tot *Căminul cultural* prin cărturarii săi cari au puțința observării stăruitoare și neîntrerupte a manifestărilor artei populare pe care o vor putea folosi apoi cu țel educativ.

„*Asociațiunea*“ își propune ca o misiune proprie a programului ei cultural opera de cunoaștere și răspândire a fenomenelor artistice populare urmând astfel un vechiu drum al ei care a dus de pildă la crearea secției etnografice și artistice a *Muzeului* din Sibiu. Ceea ce și-ar dori ea însă pentru viitor, e desigur alcătuirea în cadrul fiecări Cămin cultural — a unui *Muzeu al artei populare locale*. Numai atunci vom avea la îndemână adevăratul instrument al unei reale educații artistice populare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Port, dans și cântec în programul Astei

În marginea unui spectacol al despărțământului din Făgăraș

de **Ion Breazu**.

Legea Serviciului Social însemnează o dată nouă în dezvoltarea vieții noastre culturale și naționale. Au afirmat-o aceasta autorii ei precum și toți aceia care au înțeles spiritul din care a pornit și scopurile urmărite de această lege, ale cărei roade, cu toate vremurile grele prin care trecem, se arată de pe acum îmbelșugate. Ceeace s'a făcut înainte pentru cultura celor mulți în mod risipit și uneori contradictoriu, se va face de acum înainte după un plan unitar, armonic și de largă amploare. Inițiativa și jertfa particulară și-a păstrat loc de onoare în cadrul legii; ei i se alătură însă inițiativa și sprijinul Statului. Nu cred că există legiuire în care colaborarea între aceste două inițiative să fie atât

de necesară și de organică. Acesta a fost spiritul care a prezidat la redactarea legii; credința noastră este că dela sincera lui punere în aplicare atârnă rodnicia ei viitoare.

În acest spirit trebuie înțeleasă și încadrarea Asociațiunii în lege. În articolele publicate în n-rul trecut al *Transilvaniei* s'a arătat cât de mult corespunde Serviciul Social activității și năzuințelor celei mai vechi societăți românești de cultură. Dela întemeiere și până astăzi, Astra a fost în serviciul permanent al celor mai vitale și mai nobile interese ale românismului de dincoace de Carpați. Zestrea ei culturală și națională reprezintă unul din

Corul „Astrei” din Șona, Conducătorul corului, Valeriu Borcea, învățător.

cele mai bogate și mai frumoase capitole din istoria inițiativei noastre particulare. Când s'a făcut Astrei marea cinste de a fi încredințată cu punerea în aplicare a Serviciului Social în ținuturile Mureș, Someș și Timiș, cu siguranță că nu s'a înțeles prin acest act încetarea sau măcar slăbirea acestei inițiative particulare, care a avut un rol așa de important în trecutul Asociațiunii, ci dimpotrivă întărirea și lărga ei stimulare. Lucrul acesta a fost admirabil înțeles de numeroasele organizații ale Astrei. Numai când se va vedea activitatea desvoltată de ele în iarna trecută, când vom cunoaște marele număr de școale țărănești și de înfăptuiri de tot felul, ne vom putea da seama de consecințele binecuvântate ale încrederii cu care a fost cinstită Asociațiunea. În

grădina Serviciului Social pomul Astei va rodi mai îmbelșugat decât oricând, pentru că buruienile din jurul lui a fost curățite, iar pământul va primi hrană bogată.

Din spiritul legii precum și din deciziunile speciale ale conducerii Serviciului Social rezultă deci că în noua organizare culturală a țării individualitatea Astei nu va fi slăbită, ci fortificată. Asociațiunea va aplica, firește, cu loialitate și energie dispozițiunile legii; își va desvolta însă și activitatea și instituțiunile proprii, activitate care nu este în contradicție, ci în armonie cu programul legii. Urmând tradiției sale bogate statutului și împrejurărilor spe-

Corul „Astei” din Veneția de jos, Conducătorul corului Traian Cismașiu, inv. cifice ale ținuturilor de dincoace de Carpați, Astra va pune un accent propriu mai ales pe acele note din programul său care tind la conservarea și îmbogățirea patrimoniului nostru etnic. Cum a înțeles să o facă aceasta până acum se desprinde în mod clar din rapoartele publicate în *Transilvania*. Nu vom răsfoi însă aceste rapoarte pentru a dovedi afirmația noastră, ci vom prezenta un singur exemplu din activitatea mai puțin cunoscută a acestui an.

Portul, dansul și cântecul popular fac parte din elementele cele mai de preț ale zestrei noastre etnice. De aceea Astra le-a ținut totdeauna în mare cinste. După ce înainte au fost cultivate însă mai mult instinctiv, în timpul din urmă au fost așezate între cele dintâiu puncte ale programului și s'a căutat o fundamentare

mai adâncă a lor. Discursurile inaugurale ale d-lui președinte Dr. Iuliu Moldovan stau mărturie în această privință. Se pare că abia acum începem să ne dăm seama cât am pierdut din această zestre în urma influențelor streine din ultimele decenii și a valului de urbanizare, din an în an mai puternic.

Despărțământul Făgăraș s'a așezat de mult printre organizațiile care au înțeles mai bine acest gând al conducerii Astei. Faptul se datorește aproape exclusiv președintelui din ultimii ani a acestui despărțământ, d-lui prof. *Valer Literat*. D-sa are o veche și adâncă dragoste pentru toate manifestările noastre popu-

Corul „Astei” din Comăna de jos, Conducătorul corului Ilie Martescu, inv. lare. Această nobilă pasiune și-a tradus-o de mult în fapte. Într'o cameră a liceului din Făgăraș așteaptă de ani de zile una din cele mai frumoase colecții de piese etnografice românești (mai ales de port) pentru a fi puse în valoare în vitrinele unui muzeu. Au fost strânse de d-l *Literat* din satele Țării Oltului, cu gândul de a alcătui odată icoana ei cea mai autentică. Harnicul profesor n'a străbătut însă drumurile satelor numai cu gândul unui muzeu și a unui studiu. Cercetătorul se unește în d-sa cu omul de acțiune. Cu inima strânsă de durere și de indignare, d-sa a dat alarma: Frumosul port al Țării Oltului este amenințat să dispară și să se desfigureze! Să punem stavilă acestei primejdii, până nu este prea târziu!

Cântecul și dansul sunt frați buni cu portul. Toți trei împărtășesc aceeași soartă. D-l Literat a pornit deci o luptă concentrică pentru salvarea lor. Rezultatele atinse într'un timp destul de scurt sunt frumoase, mai ales dacă ținem seama de mijloacele modeste cu care a lucrat și de puțina înțelegere pe care a găsit-o chiar la oamenii locului. Unul din cele mai bune mijloace de propagandă pentru punerea în valoare a acestor comori ale etnicului nostru a fost totdeauna manifestările festive, organizate cu concursul mai multor comune. D-l Literat a uzat de acest mijloc într'un mod magistral. Drept sărbătoare și-a ales Unirea Principatelor (24 Ianuarie).

Am avut norocul să asist la manifestația organizată de d-sa în acest an. Am adus cu mine cea mai frumoasă și mai vie icoană a românismului făgărășan, pe care nu-l cunoșteam înainte decât întâmplător, sau în mod cu totul indirect. Iarna era destul de blândă pentru a permite flăcăilor și fetelor să-și arate toate podoabele frumosului lor port, nu numai pe scenă, ci și pe străzile orașului, care gâlgăiau de tinerețe și de veselie. Au luat parte la spectacol tinerii din satele Feldioara, Șercaia, Drăguș, Mândra, Iași, Ileni, Veneția de jos, Șona și Comana de jos. Pe urma tineretului a plecat însă de acasă întreg satul, iar vestea sărbătorii a avut puternic răsunet și în satele care nu au luat parte la program, încât sala festivă abia a putut cuprinde mulțimea spectatorilor, cea mai mare parte țărani. S'a vorbit (din fericire puțin), apoi cele nouă sate au cântat și au dansat.

Progresul în cântec (și mi s'a spus că s'a făcut într'adevăr un mare progres) se datorește muncii d-lui prof. I. Savu, care organizase în cadrele despărțământului în anii trecuți, cursuri pentru conducătorii de coruri. Roadele muncii d-sale au putut fi apreciate de astă dată mai ales în admirabilele ansambluri corale dela sfârșitul spectacolului dirijat de d-sa, la care au luat parte cele nouă sate (în total vreo 400 persoane).

Grija dansurilor a purtat-o d-l prof. Roșală. Prin originalitatea, bogăția și admirabila lor execuție, aceste dansuri au avut darul să transpoarte sala într'un entuziasm delirant.

Spectacolul ar fi pierdut însă mult din farmec dacă nu ne-ar fi oferit priveliștea pitorească a minunatului port făgărășan. Meritul este aici întreg al d-lui Literat, care a avut de grijă ca satele să se prezinte cu ceace au mai autentic, îngăduind foarte puține

note discordante, atât de supărătoare la așa zisele manifestații în costume naționale, care se organizează pretutindeni. Rasa însăși părea mai viguroasă în aceste costume crescute din veac pe trupul ei. Așa mândrețe de flăcăi de mult nu mi-a fost dat să văd...

Nu pot să cred că astfel de manifestație n'a crescut dragostea pentru portul, cântecul și dansul nostru, în măsura în care ar fi făcut-o sute de conferințe și broșuri de propagandă. Dacă ea va fi organizată în fiecare an — și cred că ar reuși mai bine primăvara sau vara — Țara Făgărașului va primi în curând haină și suflet românesc de o strălucitoare originalitate. Din izvorul bogat al satelor, pe această cale, sufletul se va revărsa și peste orașe, ferindu-le de desfigurarea care le amenință tot mai stăruitor.

Spectacole asemănătoare celui dela Făgăraș, Astra a mai organizat și în alte părți, îndeosebi în cadrele „Șoimilor Carpaților”. În viitor ea va căuta să le dăruiască tuturor regiunilor de dincoace de Carpați. Poate nu e departe momentul când ele vor fi considerate adevărate întreceri regionale, din care se va selecționa marea olimpiadă a portului, dansului și cântecului nostru popular...

Inceputul revoluției din 1848/49 în jud. Alba

de **Dr. Vasile Bologa.**

(Urmare).

Generalul comandant al armatei imperiale, *Br. Puchner* din Sibiu, a provocat în 18 Oct., pe toți cetățenii credincioși ai *Casei Domnitoare*, să se ridice până la unul împotriva Guvernului revoluționar din Budapesta. Atunci a recunoscut și a confirmat acțiunea *Comitetului național al poporului român* și în conțelegere au stabilit modalitățile pentru *desarmarea Ungurilor*. În 21 Oct. a numit pe *Axente Severu*, prefect al *legiunii române* din Blaj și a promis că-i va trimite arme și munițiuni. Le-a trimis și ofițeri pentru instrucție. Cu un cuvânt ocrotia pregătirile Românilor cu cari țineau și țărani unguri. Tot în 21 Oct. a amovat din postul său pe episcopul *Lemény* din Blaj, fiindcă a fost numit de guvernul din Budapesta, cum s'a amintit.

În 14—15 Oct. s'au început sfășierile și jaful în unele părți. În Armeni și Sângătîn mai întâi, pe Secaș. În fața poporului revoltat Ungurii se refugiau, prin mii de primejdii. Mulți au fost deținuți în închisori. La Sângătîn în deosebi s'a făcut o cruntă vărsare de sânge, din pricina îndărătniciei Ungurilor, că nu au voit să depună armele. S'au închis între zidurile unei curți domnești în credință că se vor putea apăra. A fost însă o încercare zadarnică, pentrucă furia poporului s'a deslănțuit ca un potop și rezistența lor a avut un sfârșit foarte trist. Cronicarul Ungur spune: că 176 persoane au căzut jertfă acestei învălmășeli. Tineri, bătrâni, femei și copii, deavalma, între scene sfășitoare.

Aici n'am avut prilej, să pot constata la fața locului adevărul spuselor cronicarului Ungur. Se impune deci oarecare rezervă, până la o posibilă constatare la fața locului.

Ținuta Generalului Comandant dela Sibiu, *Br. Puchner*, ocrotitoare față de pregătirile Românilor, cum s'a arătat mai sus, a speriat pe Unguri și se pregăteau și ei de luptă, pe viață pe moarte. Și-au concentrat toate gărzile de pe sate la Aiud, centrul lor de operații, ca să se poată apăra mai bine. Gărzile lor care nu s'au conformat acestei dispoziții, au plătit-o scump mai târziu.

În Munții Abrudului s'a răspândit faima pe acest timp (10—15 Oct.) că garda Ungurilor din Abrud a prins pe *Avram Iancu* și l-a aruncat în închisoare. În urma acesteia cu miile alergau Români spre Câmpeni, ca să elibereze pe *Iancu* din prinsoare.

Se adunau acum Românii din toate părțile și se adunau în deosebi după anumite ținuturi, potrivite ca adăpost, comunicație, legătură etc. La Cricău, lângă Alba-Iulia, se adunaseră ca la 4--5 mii de Români, în frunte cu *Axente Severu*,¹⁾ alții la Măjina sub conducerea preotului de acolo: *Simion Prodanu*. În alte părți tot așa.

Armata imperială n'a luat nicio dispoziție față de mișcările Românilor. Iși apropia numai unitățile tot mai mult pe lângă Comandantul suprem din Sibiu, care a recunoscut, în 18 Oct. *Comitetul național al poporului român ca factor politic legal* și a încredințat Românilor desarmarea Ungurilor răsculați.

Concentrările numeroase însă, aveau și alte urmări. Oamenii trebuiau să fie alimentați și proviziuni nu se găseau decât la curțile domnești. Și poporul n'a stat mult la îndoială, pentru că foamea nu îngăduie și a început să atace unele curți domnești, ca să se provadă cu bucate. Unii dintre proprietarii acestor curți, de obicei nobili Unguri, se împotriveau, ca să-și apere avutul. Alții se refugiau. Care se împotriveau o plăteau scump, adeseori cu viața. Care se refugiau mai scăpau, pentru că de multe ori poporul însuși îi făcea scăpați, ori îi duceau ca prizonieri la Blaj, îndestulându-se cu proviziunile trebuitoare. Așa s'a început măcelul între Români și Unguri cătră finea lui Octomvrie 1848, care s'a continuat apoi tot mai îndârjit, din amândouă părțile.

În Blaj erau apoi peste 200 prizonieri Unguri, a căror soarte era să fie foarte dureroasă, pentru că se lășase faima, că Ungurii ar fi spânzurat câțiva prizonieri Români la Cluj și în alte părți. Poporul infuriat atunci striga din răspuțeri, să fie executați toți Ungurii prizonieri din Blaj. Conducătorii poporului Român au ținut s'at indată, să hotărăscă asupra acestei cereri a poporului.

Cu acest prilej și-a arătat *Axente* caracterul său loial și drept. S'a împotrivit cererii poporului. A ieșit din ședința sfatului în mijlocul poporului, investit cu insigniile sale de *prefect: sabie și cingătoare sclipitoare* și a grăit poporului: „Nu se poate să fie spânzurați acești oameni fără judecată! Să fie cercetate faptele lor și dacă se vor găsi vinovați, să fie spânzurați, iar dacă nu sunt vinovați nu trebuie să fie pedepsiți”.

Poporul și după aceste cuvinte ale lui *Axente*, cerea să fie spânzurați prizonierii Unguri. Atunci le-a grăit *Axente* astfel: „Dacă voi nu mă ascultați, depun slujba mea de prefect”. A descins sabia și cordonul și le-a depus înaintea ochilor poporului. Poporul apoi, care adora pe *Axente*, s'a răsândit și a renunțat la cererea sa și prizonierii unguri au scăpat cu viață. Mai târziu *Axente* a eliberat acești prizonieri cu condiția să meargă în orașele săsești: Mediaș, Sibiu etc.

¹⁾ Așa i plăcea eroului nostru să i-se spună numele: *Axente Severu* și nu *Sever*. Știu aceasta din chiar rostul său și e o chestie de pietate ca urmașii recunoscători, așa să-i spună numele marelui nostru erou din 1848/49, cum el și l-a dorit.

Am reproduş acestea întocmai după cronicarul ungar amintit mai sus, care vorbeşte cu frumoasă apreciere despre *Axente* şi constată cu recunoştinţă, că numai tratamentul uman al lui *Axente* este a se mulţumi, că nu s'a executat nici unul dintre prinsonierii unguri dela Blaj. (Op. c. vol. III., pag. 116—118).

* * *

A urmat apoi la Cricău, în 29 Oct., o crâncenă ciocnire între cele două tabere adverse.

Am amintit mai sus, că îndată după a treia adunare dela Blaj, din 28 Sept. Românii au început a se înarma mai cu stăruinţă şi duşmăniile se arătau pe faţă. Atunci au început Românii să se concentreze în număr mai considerabil, în unele locuri, mai potrivite. Aşa se înfiinţase la Cricău sub poala munţilor între Alba-Iulia şi Teiuş, o tabără românească cu 4—5 mii de legionari. Intre aceştia au fost şi părinţii mei, tatăl şi moşul meu şi din spusele lor ştiu precis, că între legionarii lui *Axente* din tabăra dela Cricău au fost numai 600 inşi înarmaţi şi *cu puşcă*, ceilalţi erau înarmaţi cu lănci, securi, coase, etc. după împrejurările timpului. Dar nu în armamentul acestei gloate era puterea, ci în sufletul ei şi în poziţia ei pe teren, căci *Axente* şi-a aşezat tabăra cu multă iscusinţă.

Cei 600 puşcaşi i-a aşezat de-a-lungul satului pe marginea din jos, înspre şesul Murăşului, tupilaţi pe sub gardurile ce împrejmuiuau grădinile sătenilor. Glotaşii i-a aşezat pe colinele ce se ridică deasupra satului cu vii şi pomete, până în marginea pădurilor ce se întind spre munţii Abrudului. Ordinul era ca nici unul să nu se mişte din locurile bine alese şi bine acoperite, iar cei de cătră păduri aveau ordin, să facă ici-colea câte puţin foc, ca să iasă fum în văzduh, să bănuiască duşmanul, că acolo e aşezată tabăra Românilor. Şi combinaţia lui *Axente* a izbutit de minune.

Ungurii din Aiud, centrul judeţului şi centrul organizaţiei lor politice şi militare, nu puteau suferi să vadă în apropierea lor cum se sporeşte şi cum se întăreşte zi de zi tabăra Românilor, dela Cricău şi s'au hotărit s'o atace. În 28 Oct. au plecat dela Aiud în contra Românilor dela Cricău, ca la 1500 honvezi pedestri şi 400 husari, în frunte cu prefectul judeţului *Br. Keményi* şi s'au apropiat bine de Cricău.

Românii i-au aşteptat tupilaţi şi tăcuţi în locurile lor bine acoperite. Nu se simţia nici o mişcare şi Ungurii erau nedumeriţi şi neorientaţi asupra situaţiei Românilor. Unii dintre călăreţii Unguri s'au apropiat până la câţiva paşi de gardurile grădinilor. Dar nu se observa nimic, decât linişte adâncă. Atunci un plutonier dela husari a descălecat şi s'a urcat pe un gard din apropiere, ca să cerceteze mai bine terenul. Din întâmplare tocmai în dreptul său, era tupilat acolo sub gard un Român cu puşca 'n mână. Acesta cum simte Ungurul deasupra sa, în vârful gardului, nu

face nimic altceva, decât ridică țeava puștii în sus și cu un foc sboară 'n aer pânțele Ungurului cu toate măruntaele sale. Cu un răcnet adânc cade Ungurul la pământ, iar ceilalți fug înspăimântați, învălmășindu-se unul peste altul și strigând: „fussatok meg-halt Bători“, așa îl chema pe plutonierul căzut.

Acestea mi le-a povestit întocmai fericitul meu tată, *Ioan Bologa Melentei* († 1905), care, în vârstă de 18 ani atunci, a luat parte activă la această luptă dela Cricău, dimpreună cu tatăl său, adică moșul meu.

După cea dintâi împușcătură ce s'a auzit, au tras focuri și ceilalți pușcași din locurile lor de pândă și s'a încins aci o luptă sângeroasă din care Ungurii s'au retras cu pierderi mari, pentrucă cei 600 pușcași cu glotașii tupilați prin vii și grădini au sărit asupra lor și i-au tăiat și doborât cu nespuse înverșunare. Dar nu i-au putut urmări departe, pentrucă o negură deasă învăluia pe Unguri în fuga lor, încât nu se puteau distinge lucrurile la câțiva pași, de se împușcau Ungurii ei între ei, cum spune însuși cronicarul ungar, care ceartă pe conaționali săi, că nu au biruit în lupta dela Cricău, ci s'au retras cu pierderi simțitoare. (Op. c., p. 173).

După această înfrângere, gărzile naționale ale Ungurilor, din satele și orașelele apropiate: Bucerdea, Ighiu, Șard, Vințul de jos etc. au depus armele una după alta. Iar unde s'au împotrivit, a fost și vărsare de sânge.

În retragerea lor dela Cricău, Ungurii au luat cu sine, ca prinsonier, pe preotul ortodox român din Mesentea: *Vasilie Pop*, cu alți câțiva români încă.

Despre acest preot, martir al poporului român din 1848, am cules la fața locului în Mesentea, tot ce am putut afla cu privire la vieța sa. Aceste date le-am și publicat în „*Tribuna*“ din Sibiu Nr. 266 din 2/14 Dec. 1899 și mai pe larg în *Foița „Tribunei“* din Sibiu din 28 Febr. (13 Martie) 1902, sub titlul „*Din 1848*“. Pentru completarea celor de sus, reproduc aici cele scrise atunci, ca un profund omagiu și recunoștință memoriei neuitatului martir dela 1848, precum urmează:

Nu departe de Alba-Iulia, dela Teiuș înspre Munții Apuseni, acest clasic pământ al poporului român, se află lângă Cricău un sătuleț românesc cu numele Mesentea, care și astăzi abia dacă numără vreo 100 de fumuri. Lângă biserica acestui sătuleț se află între altele o modestă *cruce de peatră*, mărturie a unui mormânt, care poartă inscripția:

„*In al pământului sân
Zace leul cel bătrân*“.

Acest epitaf, cu înțelesu-i alegoric atât de sugestiv, după cum am constatat la fața locului și l-a compus și săpat în peatră

până era încă în viață, *fericitul adormit* ale cărui oseminte le indică și anume: preotul comunei Mesentea din anul 1848, *Vasilie Pop*, ceea ce dovedește altcum și peatra.

Cine a fost acest „*leu bătrân*“ în vremea sa, vom arăta în cele următoare, din care se va vedea totodată, că un epitaf mai măduos și mai nimerit, nu putea să-și plâsmuiască nici cel mai inspirat geniu. Iar pentru noi și generațiile viitoare, *asemenea leu* va rămânea pururea o mândrie și inspirație de viață națională. Iată cele aflate la fața locului în 1895.

În scris i-am aflat o scurtă autobiografie. Anume în *Pentecostarul* numitei biserici, la pagina 74, în anul 1836 și-a însemnat însuși următoarele date biografice:

„Eu cel mai mic între preoții lui Dumnezeu Vasilie Pop, din comuna Geomal, născut și din familie nemeșească, m'am preoțit pe satul Mesentea, prin punerea mânilor Escel. Sale *Vasilie Moga* la an. 1827 Decemvrie 13/25 și fiecare preot ce va sluji întru această biserică sfântă este dator a pomeni la sfânta slujbă pe domni preoți:

Ioan Coșiu,
George Rusan,
Ioan Rusu,
Iosif Rusan.

Scris-am eu Vasilie Pop, preot în Mesentea“.

Atât se află în scris despre viața sa și nimic mai mult.

Dar cu atât mai bogată e tradiția poporului despre acest preot român. Anume contemporanii săi: *Ioan Florea*, fost episcop timp îndelungat la acea biserică și *Miron Nicolae*, fost clopotar pe vremea acestui preot, amândoi astăzi încă în viață cătră 80 de ani, astfel povestesc viața „*leului bătrân*“:

„Preotul *Vasilie Pop*¹⁾ a fost de statură mijlocie, curajos și cu față de viteaz, prin multe năcazuri și fărădelegi din partea străinilor a trecut, însă Domnul din toate l-a mântuit.

A fost om foarte harnic, stăruitor și bogat, în jurul acesta nu a fost un preot mai avut ca dânsul.

Toată ziua cosea între 20—30 de cosași, cătră sară lăsa de lucru și alerga acasă, de unde pleca îndată la biserică, să-și facă slujba de preot, la *vecernie*.

Toate sărbătorile le ținea cu oamenii.

---

¹⁾ Fac aci o pioasă amintire ce dătesc memoriei distinsului preot și învățător *Victor Ciora*, din Geoagiul de sus († 1919), cumnatul autorului acestor rânduri, pentru prețiosul ajutor ce mi-a dat la culegerea acestor date la fața locului, pe care le-a semnat în tocmai după spusele contemporanilor, în interesul istoriografiei române.

La acest loc *Miron Nicolae* întrerupe și continuă :

Fost-am eu la acel preot clopotar pe timpul acela și foarte des căpătam ocară, că de ce nu mă duc mai curând la toacă și clopote, zicându-mi, că creștinul auzind toaca și clopotele, lasă toate și aleargă dela câmp acasă, ca să-și facă rugăciunile către Dumnezeu.

Dimineața când se scula, de dimineață foarte mergea la biserică și lucrul cel dintâi era rugăciunea, apoi altceva”.

Până aci din vorbă în vorbă spusele lor.

Acești doi contemporani spun mai departe, tot cam în cuvintele lor, că preotul numit a venit în Mesentea din comuna Geomal și a avut încă frați pe *Nicolae, Ioan, Zaharie* și *Luca*. Și fiindcă se trăgea din familie aleasă, dar săracă (familie de nobil), era foarte mult năcăjit din partea Ungurilor pe când era încă student la școlile din Aiud. Din Aiud s'au dus la Sibiu pe timpul episcopului *Vasilie Moga*, de cătră care a fost sfințit de preot după încheierea cursului clerical și așa a fost ales preot în Mesentea.

Înainte de revoluție, în anul 1847, ieșia totdeauna înaintea poporenilor săi, le cetia gazete cu noutăți și le spunea înainte, că dacă va fi ceva răscoală să țină toți Români cu Împăratul, că Ungurii au mai cercat să se răscoale, însă nu au avut putere fiindcă Împăratul avea puteri și în afară.

La 1848 în revoluție *Vasilie Pop* a fost ales căpitan peste satele vecine cu Mesentea și s'a purtat foarte brav ca Român.

Pe acea vreme, adunându-se lagărul român la Cricău, a plecat odată cătră casă, călare pe calul său, ca să-și vadă de lucruri și avere. Dar în marginea satului, pe un loc cam ridicat, iată, că-l întâmpină 8 *husari ungurești*. El a dat în stânga ca să scape de ei și s'a dus ca trei împușcături, bătându-se cu ei în săbii, în urmă l-au prins și l-au dus în sat, unde l-au pus într'o căruță dimpreună cu preoteasa sa *Ana, Miron Șandru și Dănilă Musca*, fost morar. În căruță i-au dus până la Cricău, însă de lagărul românesc nu s'au apropiat. În urmă i-au luat jos din căruță și i-au legat pe toți din dărăptul căruței în urma trupei lor. Dela Cricău fugind Ungurii, i-au dus cu ei până în Aiud. Pe drum, dela Făgădăul Gălzii încolo (aproape de Teiuș), preotului *Vasilie Pop* i-au pus căpăstrul calului în cap și așa l-au dus în batjocură și bătăi.

Pe drum s'au rămășit husarii, care să-i taie capul. Și unul dintre ei vrând să-i taie capul, în clipa loviturii i-a sărit calul într'o parte și nu i-a putut tăia capul, dar i-a tăiat vinele dela grumazi în partea stângă și i-a făcut o rană adâncă sub falcă, de care a suferit multă vreme, încât dacă mânca zămă, iară ieșea parte mare. După ce au sosit în Aiud l-au închis în temniță. De aici au scăpat toți, căci venind lagărul românesc (armata lui *Iancu*),

Ungurii au fugit și numai pe el singur l-au ținut prins și l-au dus cu ei în Cluj, unde iarăși l-au zăvorit în temniță.

Venind apoi lagărul românesc cu armata împărătească la Cluj, armata unghurească a fugit în părțile unghurene. Intr'aceea a venit la el în temniță un faur bătrân, care a tăiat fierele de pe cei prinși și le-a zis: Mergeți, că Domnii s'au dus!

Așa a scăpat din Cluj cu capul ciocârtit și grumazul rănit și a venit apoi prin Vișul de sus, unde s'a întâlnit cu *Iancu*. Acesta i-a dat de mâncare și beutură, dar ce mânca aproape tot ieșea afară prin rana de sub falca stângă. Și îndată ce *Iancu* l-a văzut atât de chinuit și amărit, i-a găsit o căruță și l-a trimis acasă cu strajă lângă el, ca nu cumva să mai pătimească ceva pe drum.

După ce a sosit acasă, primăvara au venit Ungurii biruind țara și preotul nostru s'a dus cătră munte în Cristești.

Intr'un târziu am auzit porunca, că toți putem fi acasă și să lucrăm pământul. Aceasta a fost în anul 1849.

În vreme de pace preotul nostru a fost numit *vegghietor* și da „țidule” la cei care scoteau sare din ocne. Peste câțva timp a fost pârît de două femei din Cetea, că a dat la unii „țidule” pe mai multă sare. Numai decât ziua următoare se pomenește cu 4 husari unghurești cari l-au luat între ei dimpreună cu calul său, desculț, desbrăcat și cu capul descoperit, cum din întâmplare l-au găsit și l-au dus în Benic, apoi în Teiuș. Ce a fost mai mult, că de-a-lungul hotarelor până la Teiuș, l-au purtat tot prin spini și polomidă, legat de mâni și cu căpăstrul calului de grumazi.

După două zile a venit acasă din Teiuș și sosind în comună a intrat pe la *Eremie Miron*, primar în acea vreme, acestuia i-a arătat picioarele cum erau de lovite și înspinate și fața sa bătută cu „corbaciul” și barba smulsă. O lună apoi, a fost greu bolnav, din aceasta.

După aceste grele năcazuri și suferințe, iarăși a intrat în sânul poporenilor săi, ca paroh slujitor în sfânta biserică, până la sfârșitul vieții sale în anul 1859, Decembrie 16, când s'a mutat din lume.

*
*
*

Am reprodus aci aproape din vorbă în vorbă, spusele martorilor contemporani, din care reiese, că preotul nostru de fericită pomenire din 1848: *Vasilie Pop*, a fost un adevărat martir al neamului său, pentru care *bătaie* și *ocări*, *foame* și *batjocuri* a răbdat cu nespuse resemnare.

Priviți, generații viitoare, cum venerabila noastră preoțime, în vremuri de grea încercare, a știut să sufere pentru numele său de *Român*.

Se închiagă sângele în vinele noastre, gândind la torturile sale, atât de barbare și atât de tirane. Din care el, biruitor dacă a ieșit, deși cu fața însângerată, just și mândru de sine „*leu bătrân*” s'a numit, care doarme numai în sânul pământului, lăsând urmașilor săi *virtutea* sa și *credința* sa.

Acesta e înțelesul epitafului său :

„*In al pământului sân,
„Zace leul cel bătrân“.*

* * *

Până aci cele publicate în 1899 și 1902, ca întregire a tabloului despre zilele grele ale poporului român din Ardeal în anii revoluției din 1848—1849.

Am înțeles, că dl Prof. *Nicolae Iorga*, marele nostru istoric și bărbat de stat, după unirea Ardealului cu Țara românească, a cercetat la fața locului, în Mesentea, *crucea de piatră* dela mormântul preotului martir din 1848. Frumos gest din partea d-lui Iorga, că nu scapă nimic din vedere în interesul trecutului nostru. Din acest prilej însă, îl rugăm să ne îngăduie o întrebare, ca președinte al *Comisiei monumentelor istorice din țară*. Nu crede Dsa, că ar fi consult, ca la mormântul preotului martir din Mesentea să ia măsuri Comisia monumentelor istorice, ca să se zidească un pedestal mai corespunzător, din piatră sau beton, pentru ca *crucea de piatră dela acel mormânt*, să aibă o *infățișare* mai demnă și să se poată păstra mai bine, pentru vecie, în memoria neuitatului preot, martir al neamului din 1848 ?

Ar fi eceasta, cred, un frumos act de pietate dela generația de astăzi și un puternic îndemn de educație pentru generațiile de mâne.

* * *

(Va urma).

Problema căsătoriilor mixte în orașele din Transilvania în perioada dela 1920—1937

de **Dr. P. Râmneanțu.**

Frecvența căsătoriilor mixte în provinciile de dincoace de Carpați și mai ales de-a-lungul graniței de Vest și în Săcuime, dela răsboiu încoace e neobișnuit de urcată. Astfel din datele relativ la toate orașele din Transilvania (exceptând Petroșani) reiese, că bărbații români, germanii în general și unguroaicele, contractă cele mai multe căsătorii mixte, iar cele mai puține evreii.

Reflectând numai asupra frecvenței căsătoriilor mixte legate de bărbații români conform tabeli următoare, vedem, că din 45.454, s'au căsătorit cu unguroaice 10.604 și cu nemțoaice 2.622.

Căsătoriile după neamul bărbaților și al soțiilor în orașele din Transilvania, dela 1920—1937

NEAMUL BĂRBAȚILOR	NEAMUL SOȚIILOR. CIFRE CRUDE						
	TOTAL	Români	Unguri	Germani	Evrei	Ruși, etc.	Alte n
Toate neam.	133,115	38,113	55,794	20,853	16,737	835	783
Români	45,454	31,421	10,604	2,622	367	262	178
Unguri	48,217	4,677	39,684	2,982	558	176	140
Germani	20,559	1,466	4,082	14,624	217	82	88
Evrei	16,790	170	781	257	15,540	19	23
Ruși, etc.	1,075	228	316	190	33	281	27
Alte n	1,020	151	327	178	22	815	327

În același timp, ungurii nu au luat decât 4.677 de românce, iar nemții numai 1.466. Aceasta înseamnă, că datorită căsătoriilor mixte numai cu aceste două neamuri, 7.083 de românce au rămas nemăritate, împiedecate deci dela procreație, iar tot atâtea streine au fost introduse în corpul nostru etic, impescrițându-ne neamul.

Astfel au fost favorizate să-și mențină sau chiar să-și urce în orașe gradul de civilizație. Acest fenomen nu e normal, fiindcă în toate comunitățile unde a avut loc amestec de neamuri, bărbații minoritari au contractat mai frecvent căsătorii mixte și nu femeile (f. V. De Pozte).

Bărbații români s'au căsătorit mixt, mai ales în Săcuime și de-a-lungul graniței de Vest.

Neamul femeilor căsătorite cu bărbați români dela 1920—1937, în câteva orașe

ORAȘUL sau MUNICIPIUL	CIFRE CRUDE							PROCENTE LA 100						
	TOTAL	Români	Unguri	Germani	Evrei	Ruși, etc.	Alte n.	TOTAL	Români	Unguri	Germani	Evrei	Ruși, etc.	Alte n.
Toate din Transilvania	45,454	31,421	10,604	2622	367	262	178	100.0	69.1	23.3	5.8	0.8	0.6	0.4
Odorhei	176	50	111	7	1	1	6	100.1	28.4	63.1	4.0	0.6	0.6	3.4
Gheorgheni	132	43	88	1	—	—	—	100.1	32.6	66.7	0.8	—	—	—
Tg. Săcuiesc	84	28	55	1	—	—	—	100.0	33.3	65.5	1.2	—	—	—
Salonta	252	90	149	7	5	—	1	100.0	35.7	59.1	2.8	2.0	—	0.4
Mierc. Ciuc	115	44	61	3	5	1	1	100.0	38.3	53.0	2.6	4.3	0.9	0.9
Sf. Gheorghe	313	136	165	11	—	—	—	1.99.9	43.4	52.7	3.5	—	—	0.3
Tg. Mureș	1,122	524	555	22	12	3	6	100.1	46.7	49.5	2.0	1.1	0.3	0.5
Oradea	3,270	1,624	1,550	34	62	—	—	100.0	49.7	47.4	1.0	1.9	—	—
Baia Sprie	250	129	118	1	1	1	—	100.0	51.6	47.2	0.4	0.4	0.4	—
Satu Mare	1,790	960	712	78	10	27	3	100.1	53.6	39.8	4.4	0.6	1.5	0.2
Timișoara	3,608	1,980	733	704	65	89	37	100.0	54.9	20.3	19.5	1.8	2.5	1.0
Carei	744	427	198	108	3	8	—	100.0	57.4	26.6	14.5	0.4	1.1	—
Orșova	295	174	46	68	5	1	1	100.0	59.0	15.6	23.1	1.7	0.3	0.3
Reghin	234	140	73	20	—	—	1	100.0	59.8	31.2	8.6	—	—	0.4
Zalău	364	229	132	—	3	—	—	100.0	62.9	36.3	—	0.8	—	—
Cluj	5,025	3,189	1,787	—	49	—	—	100.1	63.5	35.6	—	1.0	—	—
Arad	4,403	2,945	1,120	214	60	39	25	100.1	66.9	25.4	4.9	1.4	0.9	0.6
Beiuș	321	222	92	—	5	—	2	100.1	69.2	28.7	—	1.6	—	0.6
Sighet	1,020	710	242	3	10	52	3	99.9	69.6	23.7	0.3	0.9	5.1	0.3
Baia Mare	1,106	786	312	3	3	1	1	100.1	71.1	28.2	0.3	0.3	0.1	0.1

Considerând problema pentru graniță, constatăm, că în Salonta 50.1%, în Oradea 47.4%, în Baia Sprie 47.2%, în Satul Mare 39.8%, în Timișoara 20.3%, în Carei 26.6% din bărbații români s'au căsătorit cu ungueroaice. În unele orașe, procentele devin și mai urcate dacă le adăugăm și procentele bărbaților căsătoriți cu nemțoaice, care pentru Timișoara e de 15.5%, pentru Carei 14.5% și așa mai departe.

Căsătoriile mixte, au fost contractate mai ales de bărbații români de anumite profesii. Meseriașii români s'au căsătorit cu ungueroaice, într'o proporție de 32.2%, funcționarii particulari în 27.6%

Cei mai scutiți au fost poate ofițerii și subofițerii dar și dintre ei 546 s'au căsătorit cu unguroaice și 232 cu germane.

Funcționarii de stat din 9.210, un număr de 2.135, adică un sfert s'au căsătorit cu unguroaice și 546 cu germane.

Neamul soțiilor căsătorite cu bărbați români, în raport și cu profesiunea bărbaților

PROFESIUNEA BĂRBAȚILOR ROMÂNI	NEAMUL SOȚIILOR												
	CIFRE CRUDE						PROCENTE LA 100						
	TOTAL	Români	Unguri	Germani	Evrei	Ruși, etc. Alte n.	TOTAL	Români	Unguri	Germani	Evrei	Ruși, etc. Alte n.	
Funcționari de stat	9,210	6,274	2,135	546	118	74 63	100.0	68.1	23.2	5.9	1.3	0.8	0.7
Funcționari partic.	1,932	1,162	533	182	40	5 10	100.0	60.1	27.6	9.4	2.1	0.3	0.5
Ofițeri și sub of.	3,560	2,700	546	232	40	19 23	99.9	85.8	15.3	6.5	1.1	0.5	0.7
Liberi profesioniști	2,171	1,494	490	133	40	3 11	99.9	68.8	22.6	6.1	1.8	0.1	0.5
Meseriași	14,419	8,524	4,637	1,045	86	82 45	100.0	59.1	32.2	7.2	0.6	0.6	0.3
Agricultori	6,701	6,024	566	61	7	38 5	100.0	89.9	8.4	0.9	0.1	0.6	0.1
Alte profesii	7,461	5,243	1,697	423	36	41 21	100.1	70.3	22.7	5.7	0.5	0.6	0.3

E de remarcat, că acest rău continuă și până astăzi cu aceeași intensitate. Calculând proporții pentru fiecare an dela 1920—1937, am constatat, că și în anii 1936—37, proporțiile bărbaților cari se căsătoresc cu unguroaice se mențin egal cu cele din 1920—21.

Proporția căsătoriilor bărbaților români, în raport cu neamul soțiilor, dela 1920—1937

ANII	PROCENTE LA 100						
	TOTAL	Români	Unguri	Germani	Evrei	Ruși, ru- teni, etc.	Alte n.
1920	100.0	69.9	22.0	6.3	0.9	0.7	0.2
1921	100.0	69.1	22.6	6.8	0.8	0.4	0.3
1922	100.1	68.0	23.7	6.7	0.9	0.7	0.1
1923	100.0	67.7	25.2	5.5	0.7	0.7	0.2
1924	100.0	66.6	25.5	6.0	0.8	0.9	0.2
1925	100.0	65.6	25.9	6.4	1.0	0.7	0.4
1926	100.0	69.9	22.4	5.9	1.0	0.4	0.4
1927	100.1	70.0	22.3	5.9	0.8	0.8	0.3
1928	100.0	68.5	23.7	6.1	0.9	0.3	0.5
1929	100.0	70.4	23.4	4.4	0.9	0.5	0.4
1930	100.0	71.1	21.3	5.8	0.4	0.8	0.6
1931	99.9	71.1	21.3	5.9	1.0	0.3	0.3
1932	99.9	69.9	22.6	5.7	0.9	0.3	0.5
1933	100.1	67.0	25.2	6.0	1.1	0.4	0.4
1934	100.0	69.0	23.8	5.4	0.8	0.5	0.5
1935	100.0	69.9	23.6	4.6	0.7	0.7	0.5
1936	99.9	69.4	23.3	5.2	0.6	0.8	0.6
1937	100.1	71.6	21.4	5.7	0.4	0.4	0.6

Privind problema și prin prisma divorțurilor, am constatat, că în familiile formate de bărbați români cu unguroaice, divorțurile nu sunt mai frecvente. Aceasta înseamnă, că unguroaicele odată ce au intrat în familiile românești, țin să rămână cu toate nepotririile biologice și psihologice.

În schimb însă își manifestă sentimentele pe altă cale. Din alt studiu vom vedea, că își trimit destul de frecvent copiii la școli maghiare și în familie își impun limba cum e firesc și obiceiurile lor etc.

Soluții:

1. Funcționarilor publici din județele de-a-lungul graniței de Vest și din Săcuime ca și ofițerilor și subofițerilor, din întreaga armată să li-se interzică contractarea de căsătorii mixte.

2. Funcționarilor de stat căsătoriți cu minoritare și cari sunt așezați în județele dela graniță și din Săcuime să li-se ridice și inamovibilitatea, prin schimbarea articolului respectiv din Statutul funcționarilor publici.

3. Copiilor familiilor mixte să nu le fie permis să frecven-teze școală minoritară.

Mai multă încredere în puterile noastre...*)

de **Petrea Dascălul.**

Cinstiți ascultători! Ne aflăm aici, în fața Domniilor Voastre, în numele și din porunca „Astrei“, ca să vă aducem cuvânt de îndrumare, de luminare a minții, de întărire sufletească și creștinească viețuire. Astfel de prilejuri ar trebui folosite, cum le folosesc alte neamuri, cari se silesc ca nimic din ceea ce se spune, să nu rămână neluat în seamă, nici un cuvânt să nu răsune în pustiu, ci totul să se ia în considerare și vrednică prețuire, ca să nu cadă sămânța decât în pământ bun, ca rod să aducă, iar nu să fie luată de vânt și aruncată pe piatră.

La noi, pentru ce să ne ascundem slăbiciunea? — aceste prilejuri sunt luate, așa mai ușor, mai fără multă bătaie de cap. Aleargă oamenii la școală sau la casa culturală, dacă este în sat, ca să audă pe domnii dela oraș. Îi ascultă, dau din cap, ridică din umeri, se 'mprăștie pe la casele lor, domnii se reîntorc și ei la ale lor rosturi și toate rămân, așa, cum au mai fost. Vorba bună, cuvântul de îndrumare, de înflăcărare, de îndreptare prinde greu. Sfatul bun străbate mai anevoie în sufletul omului decât îndemnul la rău. Să se facă o încercare: să se spună o vorbă bună la un capăt de sat. Ea va muri, cel mult la a zecea, cinsprezecea casă. Nu așa s'ar întâmpla cu o vorbă de hulă sau ocară. Aceasta va crește, se va lăți ca fulgerul, făcând ocolul satului, spre marea mulțămire a multor suflete dornice de așa ceva.

Dar „Astra“ nu se ocupă cu astfel de încercări. Ea își are cărarea ei de luminare, de îndreptare, de propoveduire a binelui, frumosului, adevărului, dreptății. Și noi fiind trimișii ei, vom stăruii pe această cărare, cu credința, că dacă picurul de apă, căzând tot în acel loc, e în stare să găurească piatra și cuvântul nostru stăruitor, și repetat va trebui să cucerească mulțimile spre fericirea lor și cu ele a neamului.

---

*) Fragment dintr'o conferință ținută în cadrele Despărțământului „Astrei“, în mai multe comune din județul Sibiu.

Aceasta este tăriia „Astrei”: ea crede în izbândă. Crede și nu ostenește a-și picura prin trimiși ei cuvântul de bună învățătură.

Cinstiți ascultători! Se credea, înaintea războiului cel mare, că, odată, visurile împlinite și granițele trase pe brazda cea dreaptă, popoarele își vor găsi pacea, liniștea. Dar ce-am văzut și ce vedem? Vedem, auzim și simțim o mare și neogoită fierbere între popoare, o frământare, o involburare mai crâncenă și mai înfricoșătoare decât în zilele pregătitoare ale războiului trecut, rămas de pomină în istoria omenirii. Intreagă lumea seamănă cu un cazan uriaș, în care clocotește ceva și din care sar stropi fierbinți, iese miros înecăcios, semănător de spaimă.

Dar lucru curios. Nu numai popoarele nemulțumite cu granițele de acum, ci chiar și unele, cari n'ar mai avea pentru ce se neliniști, se sbat, se zolesc, se frământă și încruntă, în căutarea altor drumuri de viață, decât să se mai mulțumească cu cele pe cari au mers până acum.

Care să fie cauza, ce pune lumea pe acest foc al neastâmpărului?

Este mitul, credința, că fiecare popor are o chemare, o menire, o țință, un rost în lumea aceasta. Unul de-a cuceri văzduhul, altul de-a stăpâni mările, al treilea uscatul. Un popor, se crede ales de Dumnezeu să fie împăciuitoarea lumii, altul judecătorul ei. Este popor, care se vrea stăpânul întregii lumi, altul ar vrea să i se închine mulțimile, ca unui Zeu. De aci și din aceasta cauză neastâmpărul lumii crește. Interesele și visurile unui popor, ciocnindu-se și încrucișându-se cu a altuia naște neliniște, bănuială, hărțuială. Când un popor își ajunge o țință, își caută alta. Când ajunge la împlinirea unui vis, își croiește altul. Când i se îndeplinește o dorință, o credință, un mit, își făurește altul.

Poporul fără un ideal, fără un mit, fără o credință în ajungerea unui scop, încetează de-a mai trăi ca neam, ca popor. Un popor e vrednic de viață națională numai dacă se frământă și luptă pentru ajungerea unei țințe, unui vis.

Poporul român a răzbit prin greutățile trecutului numai și numai stăruind spre una și aceeași țință: unirea tuturor fiilor săi într'o singură casă.

Dar, după împlinirea dorințelor, după realizarea visului, oare ce țință, ce punct ar mai vrea să ajungă poporul român? Unul tot atât de mare, de însemnat, ca și cel dintâi: de-a păstra și

chivernisi ceea ce a câștigat cu grele lupte. În vremuri tulburi ca cele de astăzi, aceasta se poate face numai printr'o încordare, o unire a tuturor fiilor națiunii, cum zice vorba bătrânească: dela opincă până la vlădică. Aceasta în vremuri de amenințări din afară sau în cazuri de neînțelegeri dinlăuntru.

Pe lângă marea datorie, de-a păstra și întări țara între hotarele ei, poporul român mai are o țință de ajuns, un mit de nutrit: de-a fi puntea de trecere a culturii, a învățaturii din apus spre răsărit, din partea de lumină a lumii spre partea mai întunecoasă, dinspre țări învățate spre țări neîn învățate, din țări creștine înspre altele mai puțin sau deloc creștine.

Deci, pe lângă mitul, credința, că nime și nimic nu ne va mai clătina din acest pământ, nime și nimic nu ne va mișca de pe aceste meleaguri, credința că avem de îndeplinit o mare chemare, un mare rol în sbuciumul lumii, trebuie să ne împinteneze, să ne miște, să ne pună în cazanul, ce fierbe neconținut, neogoit.

România e așezată de mâna lui Dumnezeu, între două lumi, între Apusul plin de lumină și cultură, unde și plugarul cel mai din urmă, își are cartea legată de coarnele plugului, ca să-i fie la îndemână cu sfatul, cu povața și unde oul se ștampilează, iar după folosire și coaja are preț; unde dela vita tăiată nu se aruncă nici cât e negru sub unghie, ci totul se folosește spre fabricarea altor materii folositoare și între Răsăritul fără știință de carte, plin de credințe deșarte, unde omul se mai sclăvește de către om.

Așezați între aceste două lumi contrare, vom trebui să fim podul peste care să treacă lumina, știința, adevărul, dreptatea socială, spre acele noroade cari le așteaptă.

Pentru a putea fi noi fântâna, rezervorul de învățătură și lumină din care să se adape și alții, va trebui mai întâi, ca noi să stăpânim aceea știință, noi să fim vrednici de-a împlini aceasta chemare, noi să credem în acel mit, în acea poruncă mare, de-a fi propovăduitorii și răspânditorii luminei.

Popoare dușmane nouă, încearcă pe multe căi să arate lumii, că noi, Românii, n'am fi în stare, să îndeplinim această frumoasă dorință a altor neamuri, prietene nouă. Ei se străduiesc, de-a convinge pe, cine pot, că nu avem darul, puterea, de-a pricepe întâi noi tainele mari ale învățaturii, adică priceperea noastră nu e în stare de-a face lucruri mari pentru luminarea și înaintarea în știință a omenirii.

E și acesta un mit, o credință a lor, ce-i privește.

Chemarea și vrerea mea nu e de-a mă război cu acești bârfitori, ci de-a vă arăta și convinge pe Domniile Voastre chiar de contrarul: că suntem un popor nu numai vrednic de-a sta alături de oricare popor, ci mai mult, de-a putea întrece pe oricare popor al lumii. Am zis: de-a putea întrece. Deci, dacă ne vom corecta unele cusururi, cari ne țin locului.

Nu slăbiciunea noastră ne-a adus, să nu stăpânim încă toată comoara învățaturii, ci împrejurările triste în cari am trăit, au fost piedeca. Noi, optsprezece veacuri, n'am făcut altceva, decât am luptat fără odihnă, pentru a ne apăra sufletul, limba, ființa noastră de Român. Am mai apărât și creștinismul, pe cum și pe alte popoare. Cei ce trăiau în dosul zidului de apărare al nostru se luminau, înaintau, noi ne măcinam puterile în lupte continui. Care popor ar fi putut răzbi prin luptele alor 18 veacuri? Nici unul. Noi am răzbit în ciuda tuturor încercărilor de nimicire.

În aceste vremuri de izbeliște, de încăerări, cu știința ne-am putut ocupa numai pe furiș, printre picături. Și totuși am putut avea pe un Dimitrie Cantemir, care vorbea 11 limbi și pe care-l cereau Rușii și Germanii, pentru a pune ordine în știința lor. L'au câștigat Rușii, ca să-l folosească a le scrie istoria lor și a le îmbogăți învățatura lor. Românii au dat și altor neamuri oameni mari, de valoare. Așa, Ungurilor le-au dat episcopi și regi: pe Matei Corvinul cel drept. Le-au dat eroi: pe Paul Chinezul și alții mulți, pe cari nu-i mai amintesc. Istoria Turcilor a scris-o N. Iorga. La o întrecere între poeții de viță latină, Românul Vasile Alecsandri i-a dat gata pe toți, luând premiul întâi cu „Latina gintă e regină”. Medicul Toma Ionescu a uimit pe Americani, cu marea lui descoperire, în a nu mai adormi pe bolnav la operație, ci a-i amorți numai partea operată. Medicii Babeș, Marinescu și alții prin descoperirile lor doftoricești sunt tot atât de cunoscuți în România, decât ori unde pe globul pământesc.

Un Vlaicu, fecior de țăran, nu numai a iscodit și meșterit aeroplanul, ci a și sburat cu el.

Poetul Eminescu a așternut în versuri gândiri atât de înalte, bogate, că aproape nu se pot traduce în alte limbi. Un Gh. Enescu scoate cu arcușul din coardele viorii lui sunete, cântece, cari uimesc și farmecă pe străini. Un Grozăvescu dacă ar fi trăit, ar fi întrecut pe toți cântăreții lumii.

Nu e timpul să vă pot înșira pe toți marii creatori, descoperitori și apostoli ai gloriei românești. Nu este ram de știință, în care să nu fi strălucit și puterea minții românești.

Dar să nu mergem prea departe, să rămânem la noi, acasă și mai la zilele de azi. Să ne cercetăm noi țaranii, pe noi înși-ne. Să ne punem alături de sas, neamț, ungur, bulgar, sârb, turc, rus. Să ne măsurăm ascuțimea minții, puterea priceperii. Să se ia la întrecere femeile în cusături, țesături, chindisituri, alesături. Am vedea, că femeile noastre le-ar întrece.

Să se ia la întrecere ciobanii noștri cu ai lor, în a încriști, scobi bâte, furci de tors sau în a da glas fluerului. Am vedea cum ai noștri îl pun pe ceilalți cu nasul în pământ. Și acele bâte și furci încrestite, ce le ținem lucruri de nimica, de puțin preț, se pot vedea la loc de frunte în muzeele mari din America, Anglia, Germania și Franța.

Se vorbește, că niște englezi, umblând prin țară, au dat de niște astfel de lucruri ciobănești și au întrebat, că unde avem școli în cari se învață aceasta știință. Spunându-li-se, cum aceste sculpturi sunt făcute de oameni fără carte, numai de trecere de vreme și ucidere de urit, nu le venea a crede.

Dar care popor își poate făuri, cu atâta ușurință cântecele lui, ca Românul? Chiuiturile, glumele, strigăturile, bocetele, basmele, legendele, ghicirile, toate descoper minte ageră, sănătoasă, potrivită oricărei învățături mari. Atunci pentru ce ni se aruncă hulă? Pentru că ne învidiază, suntem dușmăniți.

În sat nu e invidiat sărântocul, neputinciosul, slăbănogul, ci cel cuminte, cel tare, cel bogat, cel apucat pe calea îmbogățirii.

Dar vina acestei dușmăniți o purtăm în parte și noi. Întâi: pentru că prea ușor iertăm obrăznicia altora și pentru că înși-ne noi nu prea suntem încredințați de ceea ce stăpânim, de ceea ce avem, de ceea ce am putea săvârși. Ne lipsește mitul, credința forței, puterii noastre. Ne lipsește încrederea în noi înși-ne. Nu vrem să credem, că stăpânim, o mare putere spirituală, suntem înzestrați cu frumoase și bune însușiri.

Acest talant nu numai că-l îngropăm în pământ, dar îl și uităm, că e al nostru. A pierit, a secăt ceva din noi: mândria de Român, de urmaș al acelor două mari popoare: Dac și Roman, a căror faimă trecuseră hotarele țării lor. Ne-a pierit acea putere de viață, care dă tăria și credința unui popor, să creadă în o

menire, în o chemare pe care o are și o vrea îndeplinită aici pe pământ.

Suntem, dela fire, modești. Nu ne prea mândrim cu ceea ce am înfăptuit și înfăptuim. Dar aceasta modestie a mers prea departe, până s'a prefăcut într'un crez greșit, că n'am fi predestinați de soartă pentru lucruri mari și durabile.

Dar Traian n'a cucerit Dacia și nu și-a dus oamenii la gurile Dunării și pe coastele Carpaților numai de dragul pământului și-al bogățiilor. Nu numai pentru îndestularea stomacurilor au luptat legiunile lui Traian, ci mai mult pentru a avea santinelă în calea barbarilor și năvălitorilor. A avea zid de oprire în calea celor cari veneau cu gânduri și planuri de jefuire, de nimicire. Și aceasta poruncă Româniilor au împlinit-o cu vârf și îndesat. Și nu se poate ști, dacă nu cumva Româniilor mai au încă de îndeplinit și alte porunci, alte fapte de făcut pentru binele Europei.

Popoarele sunt ca și oamenii singuratici: se dușmănesc, se mint, se ceartă, se înșeală, se împacă, se împretenesc, se răsboiesc, își răpesc brazda unul altuia, s'ar nimici unele pe altele. Asta a fost de când e lumea și va fi, până vor fi oameni și popoare în lume.

Unele, deși nu au nimic de cerut, de cucerit, totuși nu-și dau pace, nu se liniștesc, nu caută odihna și tihna, ci se frământă alături de cele, cari poate își au motivele, cauzele pentru asta. Pentru ce o fac oare? Pentrucă dacă n'ar face-o ar cădea într'o nelucrare, într'o amurțire, într'o lăncezire, cari sunt foarte dăunătoare unui popor. Aceasta le-ar opri inima să mai bată pentru neamul din care fac parte. I-ar duce la o stare, în care n'ar mai judeca decât cu stomacul, nu cu creierul. Un astfel de popor ar fi sortit pieirii.

Sunt neamuri, popoare, cari merg cu încrederea în puterea lor atât de departe, că nici prin gând nu le poate trece, c'ar putea fi vreodată învinse de alte popoare. În mândria încrederii lor, ei spun, că și aerul, cerul, pământul, chiar și Dumnezeu e numai a lor. E o mândrie, care dacă nu le folosește, nici nu le strică. E chiar ceea ce, — îmi pare — ne lipsește nouă.

Neîncrederea în puterile proprii însă nu duce la bine. Nici pe omul singuratic, nici pe popor.

Omul cu încredere în puterile lui scapă din pericole mari, mulțumită acestei încrederi. În caz de înec, de foc, de accidente,

nenorociri, încrederea în tine însuși, — sau cum se exprimă omul simplu: sângele rece, capul limpede, — te smulge din marginea morții, îți dă tăria și puterea să învingi greutate, cari în alte cazuri nu o ai putea birui.

Când ai voința hotărîtă de-a isprăvi un lucru, fie cât de greu, îl faci cu mult mai ușor, ca atunci când te clătini între „vai l'aș face, dar nu-l voi putea”. „Mi-e teamă, nu l'oi putea isprăvi”. Vita, că e vită, înzădar va fi încurajată cu bâta, biciul sau lăstarul, până nu-și va recăpăta încrederea în puterea ei, nu va urni povara din loc, de-ai ucide-o în bătăi.

Furnica, cât e de mică, duce coaja sau sfârmitura de trei patru ori mai mare decât trupșorul ei. Și asta pentrucă are încredere în puterea ei.

S'ar putea înșira multe exemple, cari arată, că încrederea în puterea și destoinicia proprie, face ca lucrul să fie mai ușor de făcut, greul învins, lupta câștigată. Așa e cu omul singuratic, așa cu popoarele.

Pe lângă frumoasele însușiri ce le are poporul român, o reîntoarcere a încrederii în puterile lui, o reînviere a mândriei de obârșia lui, o renaștere din toropeala în care l-au vârit vânătorii de voturi și situații, l-ar așeza alături de oricare popor din lume. Și l'ar face nu numai cinstit de către alții, ci și de temut.....

Instrucțiuni,

**privind aplicarea prin „Astra“ a Legii Serviciului Social
în Ținuturile Someș, Mureș și Timiș.**

(Conform hotărârii Comitetului Central al „Astrei“ în ședința din 29 Aprilie, 1939).

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român, „Astra“, incredințată fiind cu aplicarea Serviciului Social în Ținuturile Mureș, Someș și Timiș, Comitetul central ținând seamă, că potrivit art. 15 din Legea Serviciului Social statutele ei rămân neschimbate și că potrivit art. 8 din Legea citată Serviciul Social se execută prin Căminele Culturale, a hotărât următoarele instrucțiuni de aplicare :

Dispozițiuni generale.

1. „Astra“ își păstrează nemodificate statutele și autonomia ei. „Astra“ va organiza și va conduce Serviciul Social în Ținuturile Someș, Mureș și Timiș prin unitățile sale în conformitate cu dispozițiile legale și sub controlul și directivele organelor de conducere prevăzute de lege. În consecință „Astra“ va organiza, conduce și aplica Serviciul Social în Ținuturile care-i aparțin, încadrând în organizația sa toate unitățile prevăzute de lege, cele existente sau cari se vor crea, excepție făcând Căminele Culturale experimentale create înainte, prin Fundația Culturală Regală „Principele Carol“, în urma activității Echipelor Regale studențești.

Unitățile „Astrei“, menite să execute Serviciul Social și purtând denumirile prevăzute de lege, sunt proprii ale ei.

Toate numirile privind Serviciul Social în Ținuturile menționate se fac la propunerea Comitetului Central al „Astrei“.

2. Pentru a corespunde atât legii Serviciului Social, cât și statutelor proprii, „Astra“ își menține — pentru executarea programului propriu de muncă organizația actuală — unitățile sale statutele: secții, despărțăminte și cercuri culturale, obligată fiind în acelaș timp să înființeze — pentru aplicarea Serviciului Social — unitățile prevăzute de Lege, adică: secțiile Serviciului Social pe

lângă Ținuturi și Căminele culturale județene, orașenești și sătești cu sfaturile culturale corespunzătoare.

3. Programul propriu de muncă, rezervat și de aci înainte unităților statutare ale Astrei va privi în deosebi următoarele probleme: port, cântec, dans românesc, (manifestații, expoziții, fanfare, coruri) tradiția, teatru sătesc, credința, politica de afirmare etnică și de apărare culturală față de acțiunea organizațiilor culturale streine, ocrotirea românilor de peste hotare și educația eugenică și biopolitică, având ca centru de preocupare familia românească în rosturile ei etnice și creștinești și va realiza organizarea femeilor române în scopul de a avea contribuția lor firească și hotăritoare la înfăptuirea programului.

4. Unitățile „Astrei”, create în vederea aplicării Legii Serviciului Social, se vor ocupa în deosebi de cultura sănătății, cultura muncii și cultura minții. (Vezi art. 10 din Legea Serviciului Social și al. 17 din aceste instrucțiuni).

5. Diviziunea muncii precizată în art. precedente este mai mult de ordin principiar, pe teren ambele programe urmând a se întregi într'un tot armonic. Pentru asigurarea acestei întregiri, comitetul despărțământului județean al „Astrei” și Sfatul Căminului Cultural județean al „Astrei”, se vor îmbina în strânsă colaborare având la conducere un singur președinte. La sate va funcționa Căminul Cultural sătesc, iar Cercul cultural al Astrei se va încadra în programul local de muncă, desfășurând activitatea privind problemele culturale și în deosebi cultura sufletului. Sfatul Cultural al Căminului și Cercul Cultural vor avea același președinte.

6. Constituirea Sfaturilor Culturale la județ, oraș și comună se va face principial în modul următor: În adunare generală se va alege mai întâi și se va constitui comitetul statutar al despărțământului resp. al Cercului cultural al Astrei, care comitet odată constituit se va întregi cu membrii de drept și membrii numiți în proporția prevăzută de prezentele instrucțiuni, formând astfel Sfatul Cultural al căminului respectiv.

7. Membrii Astrei sunt în acelaș timp și membrii Serviciului Social. Cotizațiile pentru realizarea programului propriu al „Astrei” sunt cele statutare. Ele se vor spori în vederea realizării Serviciului Social cu o cotă hotărită prin sfatul Căminului cultural.

8. Căminele Culturale ale Fundației „Principele Carol”, funcționând pe teritoriul Ținuturilor Someș, Mureș și Timiș, în afară de cele experimentale, ca și toate unitățile, cari prin destinația lor au rostul de a îndeplini funcțiunea de Cămin Cultural, se vor încorpora în timp de 2 luni, dela data publicării acestor instrucțiuni în organizația Astrei. În acelaș timp va începe colaborarea societăților și unităților culturale particulare în sensul al. 2 al art. 15 din legea Serviciului Social.

9. Căminele culturale experimentale în sensul art. 1 și 8 sunt cele funcționând în următoarele localități:

I. În Ținutul Someș:		16. Sâmbăteni	jud. Arad
1. Leșu,	jud. Năsăud	17. Sepreuș	" "
2. Mocod	" "	18. Vârfuri	" "
3. Nepos	" "	19. Gurasada, j.	Hunedoara
4. Rebrîșoara	" "	20. Alios,	jud. Timiș
5. Șanț	" "	21. Banloc	" "
6. Cuhea, jud.	Maramureș	22. Beregsău	" "
7. Ieud	" "	23. Cuveșdia	" "
8. Caianul mic, jud.	" Someș	24. Fibiș	" "
9. Ardușat, jud.	Sătmar	25. Macedonia	" "
10. Moiseni	" "	26. Borlova, jud.	Carăș
II. În Ținutul Mureș.		27. Veșcovița	" "
11. Intregalde, jud.	Alba	28. Prigor	" "
12. Drăguș, jud.	Făgăraș	29. Rudăria	" "
13. Vidra de jos, jud.	Turda	30. Târnova	" "
III. Ținutul Timiș.		31. Idioara, jud.	Severin
14. Conop,	jud. Arad	32. Mărul	" "
15. Pietriș	" "	33. Ohaba Bistra, j.	Severin

10. Conducerea centrală a Serviciului Social nu va lua nici o dispoziție privind unitățile din Ținuturile Someș, Mureș și Timiș și nu va primi și soluționa nici un fel de corespondență sau intervenție din partea acelor unități, decât prin conducerea Astei.

11. Astra va realiza programul Serviciului Social în conformitate cu dispozițiunile legii, cu statutele sale și cu instrucțiunile de față, sub controlul și directivele organelor de conducere ale Serviciului Social, obligată fiind a pune Prezidiul în cunoștință de toate măsurile luate pentru asigurarea bunei funcționări a serviciului și de a-l ține la curent cu modul de funcționare și cu rezultatele Serviciului Social în Ținuturile Someș, Mureș și Timiș.

Comitetul central al „Astrei” va fi anunțat de orice deplasare a organelor centrale de control în Ținuturile amintite, iar rapoartele lor se vor înainta în acelaș timp atât conducerii centrale cât și Comitetului Central al Astei. Măsurile de îndreptare, cerute în urma acestui control, se vor lua prin organele în drept ale Astei.

12. În Ținuturile Someș, Mureș și Timiș nu se pot crea și nu pot funcționa unități ale Serviciului Social decât în cadrele Astei. În afară de unitățile Astei, de căminele experimentale ale Fundației „Principele Carol și de unitățile afiliate ale altor societăți culturale, nici o altă instituție culturală nu va putea activa la sate, decât cu aprobarea Comitetului Central al Astei”.

13. Unitățile statutare ale Astrei, menite să realizeze programul propriu al acesteia, vor funcționa în baza statutelor și regulamentului „Astrei”, iar unitățile Astrei, menite să realizeze Serviciul Social, vor funcționa în Ținuturile arătate, în conformitate cu legea și Instrucțiunile de față.

14. Dat fiind că Legea Serviciului Social obligă toate unitățile și eforturile culturale sătești a se încadra în programul local de muncă, indiferent dacă ele sunt românești sau minoritare și dată fiind necesitatea ca pe teren cultural să se ajungă la o colaborare patriotică între acele unități și Căminul Cultural, „Astra”, va lua măsuri pentru a cunoaște din vreme organizarea, rostul și funcționarea unităților culturale minoritare și va pregăti programul special de muncă pentru integrarea lor spre scopul comun al prosperării patriei românești.

Căminele Culturale.

15. Căminele Culturale sunt de 4 feluri: sătești, orășenești, ostășești și județene.

16. Căminul Cultural sătesc este o instituție cu rostul de a fi centrul de acțiune pentru aplicarea Serviciului Social în mediul rural. El este o unitate de lucru, alcătuită și condusă de localnici, săteni, intelectuali și fii ai satului plecați din sat.

17. În fiecare sat se înființează câte un Cămin Cultural cu scopul de a ajuta, întări și adânci acțiunea Bisericii, a școlii și a autorităților publice.

Căminul Cultural va coordona și unifica toate activitățile, desfășurate în sat de organele de Stat și sociale prin dezvoltarea armonioasă :

a) A culturii sănătății, prin preîntâmpinarea și combaterea bolilor, precum și prin educația fizică ;

b) A culturii muncii prin îndrumarea ei către o mai bună producție ;

c) A culturii minții, sufletului și de educație națională pe toate tărâmurile vieții obștești.

Căminele culturale sătești mai au menirea să statornicească între locuitorii satului o înfrățire activă în jurul trebuințelor locale, cum și să facă a se naște convingerea, că mare parte din binele dorit se poate săvârși prin puterile lor proprii, unite și luminat îndrumate de Căminele culturale.

18. Căminul cultural își dezvoltă activitatea în deosebi în direcțiile : sanitară, economică și culturală.

a) *Activitatea sanitară* are rostul de a răspândi cunoștințe și deprinderi de igienă personală și a casei, de a contribui la promovarea igienei publice și a da tot concursul organizațiunei sanitare pentru a mijloci, grăbi și ușura tratamentul celor suferinzi.

În cazul când comuna este sediul unui medic oficial, unei surori de ocrotire sau a unei instituții sanitare (spital, casă de ocrotire, dispensar) cu un medic oficial în frunte, secția sanitară a căminului cultural va lucra în strânsă colaborare cu acest organ sau așezământ în baza unui program comun de muncă. În lipsa unui organ al serviciului sanitar secția sanitară a Căminului Cultural, pe lângă obligațiunile din alineatul precedent, se va îngriji de primul ajutor în caz de accidente, va aduce la cunoștința medicului oficial cazurile de boală cari se ivesc, va proceda conform îndrumărilor primite la luarea primelor măsuri de prevenire în cazuri de boli infecțioase, va ușura transportul bolnavilor lipsiți de mijloace și va veghea la starea sanitară a comunei. Secția sanitară se va mai îngriji de punerea la dispoziție și menținerea în stare de funcțiune a localului necesar consultațiilor medicale și va sta la dispoziția organelor sanitare ori de câte ori va fi nevoie.

b) *Activitatea economică*, va contribui la perfecționarea și sistematizarea producției, îmbrățișând în deosebi ramura de producție, care este principala preocupare a populației. Va promova în primul rând agricultura, creșterea vitelor, îndemnând la încetățenirea mijloacelor și procedeele capabile să intensifice producția și să prevină risipă și pierderi inutile de material și animale; va da atenția cuvenită industriei casnice, meseriilor și comerțului românesc, iar ca mijloc principal de realizare a scopurilor sale va iniția și promova înființarea și buna funcționare de cooperative acomodate cerințelor locale.

În orice caz însă va încuraja organizarea ajutorului mutual între membrii săi;

c) *Activitatea culturală* are sarcina răspândirii de cunoștințe utile pentru îmbogățirea minții, înălțarea sufletului și disciplinarea etnică a populațiunii. Va conduce biblioteca Căminului, va organiza cursuri sau școli țărănești sau de altă natură, va organiza șezători, conferințe, muzeul satului, întreceri în domeniul educației fizice și va conduce și îndruma organizarea membrilor în grupări (bărbați, femei și Șoimi — tineret) și vecinătăți, în conformitate cu instrucțiunile speciale, cari se vor elabora în acest scop.

Desfășurarea activității culturale a Căminului Cultural este atribuția Cercului cultural al „Astrei”, care pe lângă programul schițat în alineatul precedent va activa și în direcțiile precizate la art. 3 al prezentelor Instrucțiuni.

19. În afară de programul schițat în articolele precedente Căminul Cultural, prin Sfatul său, va ridica la suprafață și va discuta toate problemele cari interesează viața obștească a satului. El va alcătui — în conformitate cu directivele generale primite — un program de activitate, care să cuprindă, să întegreze și să armonizeze spre același țel comun toate activitățile, diferențiate ale tuturor factorilor de însemnătate obștească din comună.

20. Societățile Culturale, persoane juridice din localitate, sunt datoare să-și însușească programul de activitate al Serviciului Social executat prin „Astra” și să colaboreze cu Căminul Cultural, fiind libere în același timp să-și urmărească scopurile speciale înscrise în statute. Nerespectarea acestei prevederi, care ar duce la stingherirea activității Căminului Cultural, atrage după sine o intervenție motivată pentru retragerea personalității juridice sau a aprobării de funcționare.

21. Căminul Cultural sătesc, instituția de bază a Serviciului Social ia ființă numai din momentul în care dispune de un local corespunzător, fie în casă proprie, fie într-o casă închiriată sau pusă la dispoziție în mod gratuit. Pentru recunoaștere mai este necesar un proces verbal de constituire, un proiect de buget și un program minimal de activitate.

În cazul îndeplinirii acestor condițiuni, se va solicita pe cale ierarhică, prin Comitetul central al „Astrei”, autorizarea de funcționare care se acordă de Prezidiul Serviciului Social. După obținerea autorizațiunii de funcționare se va proceda, în cadrele unei adunări generale, la alegerea și constituirea Sfatului Căminului potrivit cu dispozițiile cuprinse în prezentele Instrucțiuni.

22. Căminul Cultural autorizat capătă, fără nici o altă cerere din ziua autorizării, personalitate juridică, cu drepturile și îndatoririle, cari se leagă de ea: Dreptul să stăpânească și să administreze averea proprie (patrimoniul), dreptul să primească donații și legate și îndatorirea să se conformeze legilor și Instrucțiunilor de față.

23. Căminul Cultural sătesc poate purta — cu aprobarea Comitetului central al „Astrei” — numele unui fiu decedat al satului, distins prin faptele sale naționale sau culturale. Aprobarea acestor numiri se va face odată la an după norme cari se vor stabili prin Comitetul central al „Astrei”.

24. Căminul cultural va adăposti, în despărțiri distincte cele trei secții: 1. sanitară (dispensar și farmacie, bae, maternitate); 2. economică (cooperativă, brutărie, măcelărie, remiză de unelte agricole etc.); 3. culturală (sală de festivități, conferințe, radio, etc.) bibliotecă cu sală de lectură, muzeu, sală pentru școli țărănești, cu ateliere de țesătorie și meșteșuguri țărănești.

În localul Căminului Cultural își vor avea sediul de asemenea unitatea locală a „Străjii Țării” formațiile locale ale Inspectoratului Pregătirii Premilitare, formațiile post-militare, organul local al Inspectoratului de muncă de folos obștesc, precum și orice organizație de cultură, educație și muncă obștească încadrate în programul Serviciului Social.

25. Comunele sunt obligate a pune la dispoziția Căminului Cultural în centrul satului sau pe lângă instituțiile comunale terenul necesar pentru construcția localului său.

Membrii.

26. Căminul Cultural tinde a cuprinde pe toți locuitorii satului și va avea cel puțin 30 membri bărbați și femei. Membrii „Astrei” sunt în același timp și membrii Serviciului Social. Categoriile de membri sunt cele prevăzute în statutele Asociațiunii (fondatori, pe viață, activi și ajutători), la cari se adaugă categoriile membrilor de onoare, membrilor de drept și fiilor satului.

27. Titlul de membru de onoare se acordă, la propunerea adunării generale locale, cu avizul Căminului Cultural județean și al Secției dela Ținut prin Comitetul central al „Astrei”, persoanelor, cari s’au distins prin merite deosebite la promovarea rosturilor Căminului Cultural.

28. Sunt membri de drept ai Căminului Cultural „Fiii satului”, toți funcționarii publici, de Stat, Ținut, județ și comună, precum și orice profesionist salariat de Stat, Ținut, județ sau comună. Ei intră în ce privește drepturile și obligațiile lor în categoria membrilor activi.

29. Membrii Căminului Cultural al „Astrei” sunt obligați a plăti regulat toate cotizațiile și toate contribuțiile hotărâte de adunarea generală.

La serbările naționale și manifestările culturale la cari Căminul participă oficial, fiecare membru e dator a lua parte la timpul și locul indicat. Sunt scutiți de această obligație numai membrii cari au trecut de 60 de ani. Participarea membrilor la adunările generale este de asemenea obligatorie. Membrii sunt mai departe datori a lua parte la înmormântarea membrilor decedați.

30. Membrilor le este interzis de a face politică de partid sau prozelitism confesional în cadrele Căminului. Ei sunt datori a se abține dela orice faptă, care ar putea aduce instituției un prejudiciu moral sau material.

Neindeplinirea îndatoririlor prevăzute în acest articol poate fi sancționată cu excluderea, prin votul adunării generale.

31. Membrul, care a rămas în restanță peste trei luni cu plata cotizațiilor și contribuțiilor de orice fel, pierde toate drepturile ce decurg din calitatea sa de membru, iar după 6 luni de restanță va fi șters din șirul membrilor.

32. Calitatea de membru al Căminului „Astrei” încetează: a) prin moarte, b) prin repășire sau demisie, c) după șase luni de neplata cotizațiilor și contribuțiilor obligatorii, d) prin excludere. Sfatul va exclude dintre membrii: a) pe cei osândiți pentru fapte infamante, și b) pe cei cari lucrează contra intereselor „Astrei” și ale Serviciului Social. Contra hotărârii se poate apela la adunarea generală.

33. Preoții, membrii corpului didactic, funcționarii administrativi (pretorul, primarul, notarul, secretarul comunal), precum și orice profesioniști salariați de Stat, Ținut, județ sau comună, sunt obligați să-și încadreze activitatea de muncă obștească în Căminul Cultural.

34. Cei ce se sustrag acestei obligații vor fi supuși la sancțiuni disciplinare, la cererea motivată a Serviciului Social, către șefii autorităților respective.

În fiecare an se vor trimite autorităților respective pentru statele de serviciu fișele de activitate ale funcționarilor din Ținut, județ și comună, cari au lucrat în cadrul Căminelor Culturale.

Ministerele și autoritățile Ținuturilor, județelor și comunelor vor da întâietate, la numire și înaintare, persoanelor, cari au lucrat în cadrul Căminelor Culturale.

Fiii Satului.

35. Sunt fii (sau fiice) ai unui sat toți aceia cari s'au născut și au copilărit într'un sat pe care mai târziu l-au părăsit. Asemenea poate deveni fiu al unui sat orice persoană legată prin amintirile înaintașilor născuți în acel sat sau prin activitatea depusă pentru acel sat, dacă va exprima această dorință prin cerere scrisă adresată Căminului Cultural al locului, sau dacă îl va proclama adunarea generală a Căminului din proprie inițiativă.

36. Fiii satului dătoresc iubire și recunoștință, locului ai cărui fii sunt, fiind îndatorați a contribui la ridicarea lui materială și morală.

37. Căminele Culturale sunt obligate a însemna în raportul lor anual numele acelor dintre fiii satului, cari se disting printr'o acțiune deosebită de folos obștesc, ca și numele acelora, cari deși chemați, se sustrag dela îndatoririle lor.

Adunarea generală.

38. Adunarea generală anuală a Căminului Cultural se convoacă, întru cât va fi posibil în a doua Duminică a lunii Ianuarie, prin președintele Sfatului, anunțând membrii Căminului cu cel puțin 8 zile înainte de data adunării. Pentru a se putea lua hotărâri valabile trebuie să fie prezenți cel puțin 1/3 parte a membrilor Căminului la curent cu obligațiile lor, numai aceștia având drept la vot. A doua convocare, în cazul când prima nu a avut rezultatul cerut, se va face pentru 8 zile mai târziu, când se va ține ședința cu orice număr de membri.

Convocările împreună cu ordinea de zi se înaintează în același timp Căminului Cultural județean.

Sfatul poate hotări din proprie inițiativă, sau la cererea unei cincimi a membrilor, convocarea de adunări generale extraordinare și adunări culturale, primele pentru a delibera și hotări în chestiuni cari nu pot aștepta până la adunarea generală anuală, iar cele culturale pentru manifestări culturale, menite să servească promovarea rosturilor Căminului și intereselor obștești sau naționale.

39. Adunările generale sunt prezidate de președintele Sfatului, în lipsa acestuia de vicepreședinte, sau în lipsa și acestuia de cel mai în vârstă dintre membrii prezenți.

În adunare votul se dă în persoană. Persoanele morale pot fi reprezentate prin câte un mandatar, având plenipotența cuvenită. Membrii se legitimează cu cartea de membru.

Hotărârile se iau cu majoritate de voturi. În caz de paritate decide votul președintelui. Despre lucrările adunării generale se ia un proces-verbal semnat de președinte, director și secretar și verificat de 2 membrii aleși de adunare. Actele adunării generale în copie se înaintează în termen de cel mult 8 zile Căminului Cultural județean spre aprobare.

40. Lucrările adunării generale sunt: 1. Confirmă sau completează prin alegere membrii și biroul Sfatului; 2. Alege 2 censori cu obligația de a verifica trimestrial socotelile Căminului; 3. Alege 2 verificatori ai proceselor verbale; 4. Ia cunoștință de raportul de activitate al Căminului; 5. Stabilește programul de muncă pentru anul următor, atât în ce privește activitatea Căminului, cât și colaborarea unităților culturale și autorităților publice din sat; 6. Aprobă socotelile anului încheiat; 7. Hotărăște cotizația anuală a membrilor; 8. Stabilește bugetul Căminului și contribuțiile și cotizațiile suplimentare și fixează suma maximă pe care o poate păstra casierul în numerar și indică instituția la care să fie depus plusul; 9. Hotărăște normele de funcționare a fondurilor de ajutor mutual; 10. Hotărăște cumpărarea sau vânzarea de terenuri, case, procurarea de mașini agricole și alte obiecte de inventar, rezervate hotărârii adunării generale; 11. Aprobă socotelile cooperativei și altor însoțiri sau întreprinderi înființate de Cămin sau puse sub controlul acestuia și 12. Alege delegații care să reprezinte Căminul local la adunarea generală a Căminului cultural județean.

41. Alegerile se fac prin aclamație dacă există un consimțământ general. În cazul când părerile sunt împărțite, sau dacă 1/4 a membrilor prezenți o cere, alegerea se face prin vot secret.

În cazul când în cursul anului Sfatul este descompletat el se întregeste prin cooptări, la propunerea președintelui, cooptări cari se aduc la cunoștința Căminului Cultural județean și rămân valabile până la adunarea generală viitoare.

42. Contestațiile contra alegerilor trebuiesc semnate de cel puțin o pătrime a membrilor, cari au luat parte la adunarea generală. Ele se înaintează președintelui în chiar ziua alegerii spre a le înainta odată cu procesul-verbal, prin Căminul Cultural județean, biroului Secției Serviciului Social la Ținut, care va decide. În cazul admiterii contestației noua alegere va avea loc a doua Duminică după comunicarea hotărârii. Noua alegere va fi prezidată de un delegat al Căminului Cultural județean.

43. Președintele este responsabil de convocarea la timp a adunărilor generale.

Sfatul Căminului Cultural.

44. Sfatul Cultural are sarcina de a conduce și îndeplini toate lucrările Căminului Cultural, cari nu sunt rezervate adunării generale. Sfatul Cultural are răspunderea solidară, morală și materială a întregii administrații și averi a Căminului.

45. Nucleul organizației Serviciului Social la sate este Cercul Cultural al Astreii. El va fi întâi constituit, în conformitate cu dispozițiunile în vigoare și va fi compus din 10 membri, cu un birou format din președinte, vicepreședinte, secretar, casier, controlor, bibliotecar și econom.

Odată constituit Cercul Cultural al Astreii se procedează, în aceeași adunare generală, sau într'o adunare generală, convocată anume în acest scop, la constituirea pe aceeași durată a Sfatului Căminului Cultural, de față fiind și un delegat al Căminului Cultural județean.

46. Sfatul Căminului Cultural sătesc cuprinde, pe lângă membrii de drept, 10—21 membri, după cum va fixa adunarea generală. Aceasta va purcede la desemnarea celor 10—21 de candidați, între cari intră, în mod obligator, membrii comitetului Cercului cultural al „Astreii”. O treime din acești candidați, între cari președintele, vicepreședintele și secretarul, vor fi considerați ca bine aleși pentru Sfatul Cultural, iar 2/3 vor fi propuși, prin Căminul Cultural județean, Comitetului central al „Astreii” pentru numire.

Nu vor putea fi aleși ca membri în Sfatul Căminului Cultural persoane: 1. Cari nu sunt membri ai Astreii și Serviciului Social. 2. Cari nu aparțin uneia din bisericile naționale. 3. Cari fac parte dintr'o organizație interzisă și 4. Cari au suferit o condamnare penală.

47. Președintele Cercului cultural al Astreii este de drept președinte al Sfatului Căminului Cultural. Adunarea generală de constituire va putea confirma ca birou al Sfatului aceleași persoane cari formează biroul Cercului Cultural.

În aceeași ședință se propune spre numire dintre membrii Sfatului un director al Căminului Cultural, intelectual sau țăran fruntaș, cu cea mai serioasă garanție de pricepere, vrednicie și stabilitate.

48. Actele de constituire a Sfatului Căminului Cultural sâtesc se predau delegatului Căminului Cultural județean, care a asistat la constituire și care le predă, cu avizul său, Căminului Cultural județean, spre a le înainta după verificare și aviz, prin Secția Serviciului Social al Ținutului, Comitetului central al Astei spre aprobare. Comitetul Central comunică constituirea îndeplinită prezidentului Serviciului Social spre confirmare. Numirea directorului Căminului Cultural se face prin Președintele Serviciului Social la propunerea Comitetului central al Astei.

49. Atribuțiunile Sfatului Căminului Cultural sunt următoarele :

a) va prezenta adunării generale raportul de activitate pe anul trecut ;

b) va duce la îndeplinire hotărârile adunărilor generale și ale unităților superioare și se va îngriji în deosebi de asigurarea clădirii pentru Cămin ;

c) va pregăti proiectul de buget și va revizui socotelile casierului ;

d) va administra averea Căminului și se va îngriji de sporișirea ei ;

e) ia inițiative folositoare Căminului și prezintă adunării generale a Căminului Cultural propuneri menite să promoveze activitatea Căminului local ;

f) va promova activitatea biroului, a secțiilor și grupărilor ;

g) va pregăti proiectul programului de muncă, atât pentru activitatea Căminului, cât și pentru colaborarea cu unitățile culturale și autoritățile publice din sat ;

h) va coopta membrii necesari completării sfatului ;

i) va desemna din sânul său comisiunile speciale, menite să se intereseze în mod deosebit de principalele probleme ale programului.

50. Ședințele Sfatului Cultural se țin bilunar. În caz de trebuință și — la cererea în scris alor 7 membri din Sfat — se pot ține și alte ședințe.

Convocarea ședințelor o face președintele sau suplinitorul său în caz de împiedecare. Ședința se anunță cu cel puțin 3 zile înainte prin convocare scrisă, în care se indică chestiunile mai însemnate la ordinea zilei. În cazuri de urgență convocarea se poate face și în termen de 24 ore.

Deciziuni valabile se pot aduce în Sfat, dacă la ședință iau parte cel puțin 1/3 din membri, în afară de președinte.

Procesul-verbal se ia de secretar, se semnează de președinte, director și secretar, se verifică prin doi membri verificatori, desemnați la începutul ședinței și se înaintează în copie Căminului Cultural județean.

Președintele este responsabil de convocarea la timp a ședințelor Sfatului.

Membrii cari lipsesc dela 3 ședințe consecutive se consideră demisionați.

Biroul.

51. Biroul este organul executiv al Căminului și se compune din președinte, vicepreședinte, director, secretar, casier, controlor, bibliotecar și econom. Toate funcțiunile sunt onorifice.

Posturile rămase vacante în decursul anului se vor ocupa prin suplinirea hotărîtă de Sfat.

Pentru trebuințele biroului Sfatul va putea angaja un om de serviciu.

52. Președintele reprezintă Căminul Cultural înaintea instanțelor judecătorești și în fața tuturor autorităților civile și militare. În caz de împiedecare acest drept revine directorului sau altui membru delegat anume de președinte sau, în lipsa lui, de Sfat.

Președintele convoacă și conduce adunările generale ale Căminului Cultural și ședințele Sfatului, supraveghează activitatea secțiilor și comisiunilor, veghează la executarea dispozițiilor unităților superioare și la executarea hotărîrilor luate în adunările generale și în ședințele Sfatului, supraveghează activitatea funcționarilor, ia măsuri pentru suplinirea funcționarilor, scontează casa din timp în timp, rezolvă toate actele cari nu cer o deciziune din partea Sfatului, precum și acele cari nu se pot amâna, cerând ulterior ratificarea Sfatului, înaintează unității superioare rapoartele și toate adresele pe cari le va semna împreună cu directorul Căminului și reprezintă, împreună cu directorul, „Astra” și Serviciul Social la toate solemnitățile și prăznuirile oficiale.

53. *Vicepreședintele* suplinește pe președinte în toate drepăturile și îndatoririle lui.

54. *Directorul* Căminului aduce la îndeplinire hotărîrile adunărilor generale și ședințelor Sfatului, ține corespondența, păstrează arhiva, scrie cronică activității și procesele-verbale ale ședințelor și adunărilor generale, întocmește rapoartele de activitate lunare și anuale și este răspunzător de felul în care se administrează și păstrează inventarul și banii Căminului.

Directorul Căminului sătesc face parte de drept din Consiliul comunal respectiv.

Directorul păstrează sigilul Căminului. El este răspunzător de exactitatea datelor cuprinse în rapoarte, procese-verbale și adresele înaintate unităților superioare.

55. *Secretarul* este ajutorul directorului în lucrările de birou, primește, înregistrează și expediază corespondența, ține registrele în ordine, se îngrijește de adunarea la timp a materialului necesar redactării rapoartelor și primește orice altă însărcinare în legătură cu activitatea de birou.

56. *Casierul* este referentul financiar al Căminului, îngrijește de încasarea și înregistrarea taxelor de membru, eliberează dovezile de primire, primește și îngrijește de inventarierea și administrarea corectă a averii Căminului Cultural, păstrând obiectele și documentele de valoare încredințate casei, compune socotelile și proiectul de buget după indicațiile primite, este răspunzător pentru averea încredințată lui, păstrând una din cheile casei și rezolvă corespondența casei, întru cât nu este rezervată președintelui sau directorului.

57. *Controlorul* contrasemnează socotelile Căminului Cultural și rapoartele casierului și păstrând a doua cheie este solidar răspunzător cu acesta. În caz de împiedecare suplinește pe casier, în care timp agendele de control vor fi îndeplinite de director. Controlorul este îndreptățit să examineze oricând registrele casierului și să sconteze cassa.

58. *Bibliotecarul* administrează biblioteca, înregistrează toate cărțile și publicațiile cumpărate sau primite în dar pentru Cămin, face propuneri pentru procurarea de cărți și publicații, înregistrează cărțile împrumutate, raportează Sfatului Cultural asupra numărului cărților și despre cărțile care se citesc de preferință și alcătuiește proiectul de regulament al Bibliotecii. El este răspunzător de colecțiile date în grija sa. Bibliotecarul este mai departe conducătorul depozitului de cărți și al muzeului Căminului Cultural.

59. *Economul* administrează realitățile Căminului și îngrijește de conservarea lor, îngrijește de procurarea mobilierului, a materialului de încălzit și luminat, a materialului de birou, administrează mașinile, uneltele, vesela și toate utensilele Căminului, pentru uzul comun al membrilor, după normele satorite prin hotărîrea adunării generale sau diciziunea Sfatului. Sumele încasate se varsă la timpul fixat casierului. Economul este răspunzător de executarea lucrărilor date în grija sa.

60. În cazuri motivate și având avizul Căminului Cultural județean, Comitetul central al „Astrei” poate aproba cumularea, prin aceeași persoană, alor 2 din funcțiunile de mai sus, afară de acelea de casier și controlor.

61. *Censorii*, 3 la număr, dintre cari 2 aleși și unul numit, au următoarele îndatoriri: Controlează cât mai des pe casier și

econom, precum și pe ceilalți mănuitori de bani și averi, verifică cel puțin odată pe trimestru registrele de cassa și inventarul și certifică ordinea în scripte și existența reală a valorilor. Verifică plata la timp a cotizațiilor, raportează adunărilor generale despre constatările făcute și propun măsurile de îndreptare, iar în caz de abateri sesizează imediat biroul.

Censorii răspund de orice pagubă, ce ar rezulta din neîndeplinirea îndatoririi de a controla la timp gestiunea bănească sau ce s'ar datori unei tănuiri a constatărilor făcute.

62. Anul social se încheie la 31 Decembrie, iar până la votarea noului buget se continuă cu aplicarea bugetului anului expirat.

63. Căminul Cultural va ține următoarele registre:

a) Un registru al evenimentelor din sat, intitulat „Cronica Satului”, în care se introduc și evenimentele principale din viața Căminului, apoi procesele verbale ale ședințelor Sfatului și adunărilor generale, rezultatul inspecțiilor, situația financiară sumară și altele de deosebită importanță pentru Cămin. La începutul cronicăi se vor rezerva câteva foi cu destinația de „Carte de Aur” pentru semnăturile vizitatorilor distinși, apoi pagini pentru înscrierea donatorilor și pentru înscrierea eroilor satului și în sfârșit pentru înregistrarea fiilor satului;

b) Un registru administrativ împărțit în subregistre și anume: registru chitanțier, tabloul membrilor Căminului, inventarul Căminului, inventarul cărților din bibliotecă, bugetul pe ani, registru de încasări și raportul anual financiar.

c) Dosarul anual de corespondență, în care se păstrează în ordinea datei toate adresele, inclusiv actele justificative și rapoartele lunare și anuale de activitate;

d) Cartea de membru, obligatorie pentru fiecare membru.

64. Pentru registratură se va întrebuița o stampilă simplă și neautomată, având loc pentru număr și dată, iar alta rotundă, la mijloc cu emblema „Astrei”, pentru sigilarea actelor.

65. Titulatura Căminului, înscrisă pe sigiliu și în fruntea corespondenței este: ASTRA-SERVICIUL SOCIAL

CĂMINUL CULTURAL .....

Titulatura corespondenței va indica și județul.

66. Mijloacele materiale pentru realizarea scopului Căminului Cultural sunt:

a) cotizațiile membrilor;

b) veniturile realizate din desfacerea publicațiilor și din întreprinderile proprii;

c) veniturile realizate din reprezentații teatrale, concerte, petreceri sau alte manifestații de acest fel;

- d) donații, legate, moșteniri;
- e) colecte;
- f) subvenții.

67. Cotizațiile pentru trebuințele statutare sunt cele fixate în regulamentul Astreii, întregite pentru scopurile Serviciului Social cu o cotă, care se va hotări de adunarea generală a Căminului Cultural. Cotizația este în total de cel puțin 24 Lei anual pentru țărani și muncitori și de 120 Lei anual pentru intelectuali.

68. Cassierul va încheia la sfârșitul anului bilanțul, care trebuie să cuprindă tot activul și pasivul Căminului Cultural.

Venitul curat se distribuie prin hotărîrea adunării generale, în raport cu cerințele secțiilor, grupărilor și biroului.

Fondurile și soldul de cassă vor fi depuse la instituția financiară hotărîită de adunarea generală.

Căminele Culturale nu pot angaja sub raport material Asociațiunea și averea ei, administrată de Comitetul central. Aprobarea hotărîrilor și actelor unităților în subordine de către Comitetul central, nu angajează răspunderea Astreii ca persoană juridică și morală.

69. Căminele Culturale își administrează autonom fondurile lor și în general toată averea de care dispun. Aceste averi și fonduri sunt proprietatea lor, putând beneficia de ele exclusiv membrii, cari alcătuiesc Căminul.

În caz de dizolvare sau desființare, din orice motiv, a Căminului Cultural, averea lui rămâne societății culturale „Astra”.

70. Organizarea și funcționarea subdiviziunilor (grupărilor și vecinătăților) locale, ca și înființarea și administrarea fondului de ajutor mutual se va face în baza unui regulament special al Astreii.

71. Căminele Culturale, cu aprobarea Secției Serviciului Social al Ținutului, dată în baza avizului Căminului Cultural județean, pot organiza și conduce întreprinderi, ținând seamă de legile în ființă și de normele stabilite de Comitetul Central al Astreii în acest scop.

72. Bugetul de venituri și cheltueli întocmit de Sfat și votat de adunarea generală anuală se verifică și aprobă de Secția Serviciului Social al Ținutului cu avizul Căminului Cultural județean. După verificare se restituie Căminului.

73. Pentru toate cheltuielile pentru cari se vor elibera ordonanțe de plată trebuie luate acte doveditoare potrivit legilor contabilității. Actele justificative și socotelile, după ce se verifică de Comisia de Censori, se supun aprobării Adunării generale. În caz de respingere, Sfatul se adresează Secției Serviciului Social al Ținutului, care hotărăște.

74. Copii de pe registrul inventar al Căminului, întocmite în 3 exemplare, se înaintează pe cale ierarhică către unul Căminului

Cultural județean, Secției dela Ținut și Comitetului central al Astrei. La fiecare sfârșit de an, pe aceeași cale, se vor raporta și toate schimbările survenite în decursul anului în inventarul Căminului, aceste schimbări trebuind înregistrate în inventarul de control aflător a forurile superioare.

Sate model.

75. În fiecare județ se aleg unul sau mai multe sate, cari sunt declarate sate model. Alegerea satelor model se face prin Comitetul central al Astrei, la propunerea Căminului Cultural județean și, cu avizul Secției Ținutului, se va comunica spre confirmare Președintelui Serviciului Social.

La această alegere se va avea în vedere: urgența unei acțiuni de ridicare a satului respectiv, potrivirea pentru a putea servi ca exemplu demonstrativ în scopul de a dovedi rostul și rodnicia muncii sistematice a Serviciului Social și prezența condițiilor de bază și a persoanelor vrednice hotăritoare pentru obținerea rezultatului dorit.

76. Satele model vor fi înzestrate, prin sprijinul Ministerelor respective, cu toate construcțiile și serviciile necesare realizării programului de muncă alcătuit de Comitetul central al Astrei, în colaborare cu secțiile științifice și înaintat Președintelui Serviciului Social pentru obținerea aprobării și sprijinului Ministerelor interesate. La elaborarea programului de lucru „Astra” va consulta și conducerea Ținutului respectiv.

77. Ținuturile, Camerele agricole, precum și celelalte instituții și servicii publice din județ, vor înscrie în bugetele lor anuale sumele necesare pentru înfăptuirea programului de lucru în satele model.

78. Coordonarea eforturilor spre o mai sistematică și rodnică muncă se va face prin conducerea Căminului Cultural județean.

79. Se vor putea forma după aceleași principii și plase sau județe model.

80. Eforturile deosebite pentru realizarea unităților model, nu vor putea diminua interesul și intensitatea activității pentru ridicarea satelor în general.

Despărțământul de plasă al „Astrei”.

81.* Despărțământul de plasă al „Astrei” servește două scopuri în cadrele Serviciului Social: 1. Intregit în mod corespunzător el este Căminul Cultural al comunei de reședință, deci un cămin model și 2. el este organul de control și îndrumare tehnică a Căminelor din raza despărțământului.

El nu face însă administrație intermediară între Cămine și organele superioare, primește spre informație numai câte o copie a rapoartelor lunare și anuale ale Căminelor sătești. Conducătorii despărțământului vor organiza însă conferințe, cursuri, demonstrații și serbări, vor colabora intens cu organele administrative și tehnice ale Plasei și vor raporta observațiile lor organului superior.

Cămine Culturale orășenești și ostășești.

82. În fiecare comună urbană și municipiu se înființează un Cămin Cultural orășenesc (urban sau municipal).

În municipii se pot înființa cu aprobarea Comitetului central al Astrei, dată în urma propunerii motivate a Secției Serviciului Social al Ținutului, Cămine Culturale de sectoare (cartiere), coordonate în activitatea lor de Căminul municipal central.

Căminele Culturale municipale stau în directă dependență de Secția Serviciului Social al Ținutului, Căminele urbane fiind dependente de Căminul Cultural județean corespunzător.

83. Modul de constituire și funcționare a Căminelor Culturale orășenești este același prevăzut pentru Căminele Culturale sătești, urmând ca programul de muncă să se acomodeze cerințelor specifice orășenești.

Primarul face parte de drept din Sfatul Căminului Cultural orășenesc, iar directorul Căminului este membru de drept al consiliului comunal.

84. În orașele, capitale de județ, rostul Căminului Cultural orășenesc este îndeplinit de Căminul Cultural județean. Excepții se admit, adică se aprobă funcționarea unui Cămin Cultural orășenesc distinct, în baza raportului motivat al Secției Serviciului Social al Ținutului prin Comitetul central al Astrei.

85. Directorul Căminului cultural orășenesc este de drept consilierul cultural al primarului.

86. Căminul Cultural municipal are pentru teritoriul său atribuțiunile deosebite, rezervate Căminului Cultural județean. Președintele și directorul Căminului Cultural județean sunt membri de drept în sfatul Căminului Cultural municipal, asemenea și președintele și directorul Căminului Cultural municipal, sunt membrii de drept ai Sfatului Căminului Cultural județean.

87. Unitatea Astrei, care stă la baza organizației și funcționării Căminelor Culturale orășenești, este despărțământul de plasă respectiv, având același președinte și birou.

88. Căminul Cultural ostășesc se înființează în fiecare garnizoană, indicată în acest scop prin marele număr de soldați și împrejurările prielnice pentru realizare.

Scopul Căminului Cultural ostășesc este să contribuie prin muncă sistematică la educația patriotică, economică și igienică și la sistemizarea și înobilarea recreației ostașilor.

În acest scop Căminul Cultural ostășesc va ține cursuri pentru analfabeți, cursuri privind gospodăria țărănească și meșteșugurile sătești, igiena personală și comunală, lecții privind trecutul nostru, personalitățile mai de seamă hotăritoare pentru evoluția neamului și țării, menite să adâncească dragostea și devotamentul pentru Tron și Țară. Va organiza coruri și reprezentații teatrale, va cultiva dragostea pentru tradiția românească, va înfăptui și ține în funcțiune o bibliotecă și va pune la dispoziția membrilor un aparat radio.

În garnizoane mici aceste scopuri vor fi îndeplinite prin Căminul Cultural local.

89. Căminul Cultural ostășesc se inițiază printr'o înțelegere între reprezentanții autorizați ai oștăriei și reprezentanții „Astrei”. Aprobarea înființării se dă prin Comitetul central al „Astrei” în baza unui raport al Căminului Cultural local și în baza procesului verbal prin care s'a stabilit înțelegerea necesară, aprobare, care se înaintează spre confirmare Președintelui Serviciului Social.

90. Sfatul Căminului Cultural ostășesc se compune din 15 membri, majoritatea ofițeri, și se va organiza și va funcționa în conformitate cu normele stabilite pentru Căminele Culturale comunale.

Vicepreședintele și directorul Căminului Cultural orașănesc sunt de drept membri ai Sfatului Căminului ostășesc.

Membri ai Căminului Cultural ostășesc pot fi toți ofițerii și ostașii de religie creștină.

91. Unitatea ierarhică superioară este Căminul Cultural județean sau — unde este — cel municipal.

Căminul Cultural județean.

92. Căminul Cultural județean este unitatea de conducere, îndrumare, coordonare și control al activității culturale din cuprinsul județului. El supraveghează activitatea unităților culturale minoritare, cari sunt obligate a-i înainta informațiile necesare pentru cunoașterea organizațiunii și activității lor.

93. Căminul Cultural județean mai are următoarele îndatoriri:

a) lucrează cu fiecare Cămin Cultural sătesc la întocmirea programului de activitate, potrivit cerințelor și împrejurărilor locale și îndrumărilor primite dela Comitetul central al Astrei.

b) supraveghează, îndrumază și însuflețește activitatea Căminelor Culturale din județ;

c) inițiază înființări de Cămine Culturale în sate și orașe;

d) ia parte la manifestările și serbările naționale;

e) inițiiază depozite de cărți populare și organizează colportajul publicațiilor „Astrei” și ale Fundației „Principele Carol”-

f) organizează cursuri și școli pentru țărani, țărance, meseriași și muncitori, cursuri de îndrumări culturale și sanitare și ajută Căminele ostășești;

g) organizează în capitala județului asistența juridică pentru membrii Căminelor.

94. Sfatul Căminului Cultural județean se compune, în afară de membrii de drept, din 21 de membri. Pentru constituirea Sfatului Cultural județean adunarea generală va desemna pe cei 21 de candidați, între cari intră, în mod obligator, membrii comitetului despărțământului central județean al „Astrei”. Dintre cei 21 de candidați 1/3 vor fi considerați bine aleși pentru Sfatul Cultural și între aceștia, în mod obligator, președintele, vicepreședintele, secretarul, casierul, controlorul și bibliotecarul despărțământului, iar 2/3 vor fi propuși, prin Secția Serviciului Social dela Ținut, spre numire, Comitetului central al „Astrei”, iar acesta va înainta numirile, spre confirmare, Președintelui Serviciului Social.

Biroul Sfatului va fi acelaș ca și acela al Comitetului despărțământului.

Directorul și Inspectorul Căminului Cultural al județului fac parte de drept din Sfat.

Din Sfatul județean mai fac parte de drept: capii bisericilor naționale din localitate, prefectul, comandantul legiunei de Străjeri, Subinspectorul Pregătirii Premilitare, Prefectul Șoimilor, Comandantul Legiunei de jandarmi, Revizorul școlar, Președintele Camerii Agricole, medicul primar de județ și președinții despărțămintelor de plasă.

Durata perioadei de funcționare a Sfatului este aceeași ca și a despărțământului județean.

95. Sfatul Căminului Cultural județean se întrunește odată la 3 luni, convocat de președinte. Sfatul alege din sânul său o delegație permanentă, compusă din 5 membri, pentru a lua sub conducerea președintelui, în toate chestiunile urgente măsuri și hotăriri cari urmează să fie ratificate prin Sfat. Din delegația permanentă fac parte de drept președintele, directorul și inspectorul.

96. Directorul Căminului Cultural județean, este consilierul cultural al prefectului.

97. Sediul Căminului Cultural județean și al Sfatului său este în mod obligator capitala județului.

98. Atribuțiile președintelui, directorului și celui alt personal al biroului sunt principial aceeași ca și pentru biroul Căminului Cultural sătesc.

99. Atribuțiile Inspectorului județean și al Serviciului Social sunt:

a) Inspectarea cât de frecventă a Căminelor Culturale din județ și controlul funcționării lor;

b) Controlul activității funcționarilor și membrilor Sfaturilor Culturale;

c) Controlul activității societăților culturale românești și minoritare;

d) Indrumarea activității Căminelor Culturale;

e) Inițierea înființării de noi Cămine;

f) Executarea anchetelor cu cari a fost însărcinat;

g) Culegerea tuturor informațiilor necesare pentru ca organele de conducere a Căminului județean, să cunoască cât se poate de precis activitatea Serviciului Social în județ;

h) Ține la curent evidența Căminelor Culturale din județ. Inspectorul își înaintează rapoartele sale Președintelui Căminului județean.

Președintele, directorul și inspectorul Căminului Cultural județean vor activa în strânsă colaborare.

100. Secretarul dactilograf este obligat să aibă domiciliul în capitala județului și nu va putea ocupa nici o altă funcție publică. Are obligațiunea de a executa lucrările de birou ce i se încredințează.

101. Adunarea generală a Căminului Cultural județean se compune din membrii Căminului, președinții și directorii tuturor Căminelor Culturale din județ. Ea se convoacă și conduce prin președinte în decursul lunilor Martie sau Aprilie a fiecărui an și are principial aceleași atribuțiuni ca și adunarea generală a Căminelor Culturale locale.

102. Directorul și inspectorul Căminelor Culturale județene au domiciliul în capitala județului. În cazuri excepționale motivate de interesul serviciului, Comitetul central al „Astrei” poate aproba ca inspectorul să poată locui în altă localitate în apropierea capitalei de județ.

Secția Serviciului Social la Ținut.

103. Astra fiind încredințată cu aplicarea Serviciului Social, în Ținuturile Someș, Mureș și Timiș, organele de conducere a Serviciului Social în aceste Ținuturi sunt de drept Comitetul central și adunarea generală a Astrei cu respectarea drepturilor rezervate prin lege organelor conducerii centrale.

104. Pentru asigurarea unei cât mai strânse colaborări cu organele de conducere ale Ținutului în interesul Serviciului Social,

pentru desăvârșirea organizării și controlul și îndrumarea funcționării unităților aceluși serviciu, pentru asigurarea colaborării programatice și permanente cu „STRAJA ȚĂRII”, Pregătirea Premilitară și Organizația muncii de folos obșteșc, pentru normalizarea încadrării societăților culturale, obligate în baza articolului 15 al Legii, să-și însușească programul Serviciului Social și în sfârșit pentru ușurarea aplicării Serviciului Social obligator al tineretului, Astra înființează pe lângă fiecare Ținut o secție a Serviciului Social, condusă de un comitet și un director numit dintre personalitățile culturale ale Ținutului.

Conducerea va fi ajutată în activitatea pe teren de un inspector al Serviciului Social al Ținutului.

105. Adunarea generală a Ținutului este formată din președinții, directorii și inspectorii Căminelor Culturale județene, din președinții și directorii Căminelor Culturale municipale și urbane și din reprezentanții bisericilor, șefii autorităților civile și militare, șefii serviciilor Ținutului, ca și din personalitățile culturale în conformitate cu hotărîrea Comitetului central al „Astri”.

Adunarea generală are principial aceleași atribuțiuni ca și adunarea generală a Căminelor Culturale. Ea va fi convocată în decursul luni Mai, de către președinte.

106. Adunarea generală are la ordinea de zi:

- a) Alegerea membrilor;
- b) Alegerea Comisiunii de censored; Library Cluj
- c) Statornicirea programului de muncă;
- d) Verificarea socotelilor comitetului Ținutului;
- e) Examinarea activității Căminelor și propuneri pentru îndreptarea activității acolo unde nu se lucrează cum se cuvine.

107. *Președintele* Comitetului Serviciului Social la Ținut stabilește colaborarea cu organele de conducere ale Ținutului, asigură concursul efectiv al acestor organe ca și a altor factori de însemnătate pentru realizarea programului de muncă, convoacă și conduce ședințele comitetului și adunările generale.

108. *Directorul* conduce lucrările administrative ale Secției, conduce acțiunea de organizare a Căminelor Culturale din Ținut, îndrumă activitatea Căminelor Culturale, județene și municipale, ține, asistat de inspector, ședințe de informații și de program, cu șefii de serviciu ai Ținutului și este Consilierul cultural al Rezidentului Regal. Directorul întocmește împreună cu inspectorul dările de seamă prescrise și contribuie la calificarea activității Căminelor Culturale și a funcționarilor Serviciului Social din Ținut.

109. *Inspectorul* Serviciului Social din Ținut este organul de control, îndrumare și cercetare pentru Serviciul Social din Ținut. El este îndrumătorul tehnic și animatorul activității unităților exi-

stente ale Serviciului Social, animatorul înființării de noi unități și principalul informator privitor la selecțiunea persoanelor pentru funcțiunile în cadrele Serviciului Social și pentru calificarea activității institutelor și personalului acestui serviciu.

Inspectorul de Ținut convoacă ori de câte ori este necesar, împreună cu președintele județean, organele de conducere ale Căminelor, la consfătuiri de lămurire și îndrumare și va ține conferințe privind aplicarea Legii Serviciului Social. El va raporta Secției și prin aceasta, Comitetului central al „Astrei“, despre cele constatate.

110. Atribuțiile celui alt personal al secției se fixează de director în acord cu inspectorul.

Denumirea unităților.

111. Unitățile Serviciului Social din Ținuturile Someș, Mureș și Timiș, poartă, ca și Căminul Cultural sătesc, în fruntea lor Astra — „Serviciul Social“, urmând unitatea d. e. (Căminul Cultural al județului (sau orașului sau municipiului) . . . . sau Astra — Serviciul Social, Căminul Cultural ostășesc . . . . sau Astra — Serviciul Social, Secția Ținutului.

Mersul corespondenței.

112. Corespondența către Căminele Culturale, ca și aceea destinată funcțiunilor parțiale ale Căminelor, se adresează Căminului. Toată corespondența care pleacă dela Cămin se semnează de președinte și de director.

Corespondența către Secția Serviciului Social la Ținut se adresează Directorului acestei secții, iar cea destinată conducerii „Astrei“, Comitetului central al Asociațiunii. Rapoartele de activitate și informațiunile cerute pentru controlul activității pe teren se vor înainta din partea Căminelor Culturale județene, în 2 exemplare, secției dela Ținut, care va înainta 1 exemplar Comitetului central al Asociațiunii, iar un al 3-lea exemplar, împreună cu rapoartele Căminelor Culturale sătești, se va înainta de către Căminul Cultural județean președintelui „Asociațiunii“.

Orice corespondență se va înainta exclusiv pe cale ierarhică, unitatea imediat superioară Căminelor Culturale sătești și urbane fiind Căminul Cultural județean, iar pentru cele județene și municipale Secția Ținutului.

Dispozițiuni disciplinare.

113. În cazul când la controlul activității Căminului Cultural, se constată abateri grave, confirmate prin cercetările de amănunt, executate prin organele Ținutului, Sfatul Căminului Cul-

tural poate fi dizolvat și directorul înlocuit. În acest caz Comitetul central al „Astrei” numește, la propunerea Căminului Cultural județean, o comisie interimară care va conduce Căminul Cultural până la noua adunare generală, ținută la termenul prescris, sau convocată înainte de acest termen.

114. Măsurile disciplinare pentru abateri mai ușoare sunt luate prin Căminul Cultural județean, în baza raportului motivat al Inspectorului județean.

115. Abaterile dela datorie a funcționarilor aleși de adunările generale ale Căminurilor se judecă în primul rând de o nouă adunare generală, care în baza unui raport motivat poate retrage încrederea sau sancționa pe oricare dintre funcționarii aleși.

În caz de abateri grave, de lipsă de activitate, sau de o activitate împotriva intereselor Serviciului Social, aplicat prin „Astra”, Comitetul central, în baza unui raport motivat al Căminului Cultural județean sau al Secției Serviciului Social pe lângă Ținut, poate dizolva Sfatul Căminului Cultural și dispune o nouă alegere.

116. În cazul când din motive străine de interesele „Astrei” și ale Serviciului Social constituirea Sfatului Căminului Cultural, de orice categorie, este zădărnicită și activitatea Căminului primestuită, Comitetul central al „Astrei”, având avizul Secției Serviciului Social dela Ținut, poate numi un Sfat Cultural provizoriu, cu rostul de a conduce agendele Căminului, cu depline drepturi, până la eliminarea cauzelor desbinării și restabilirea înțelegerii între membri.

117. Funcționarilor numiți li se aplică -- în caz de abateri constatate — sancțiunea admonestării scrise prin conducerea unității imediat superioare, iar în cazuri de abateri grave, în baza unei anchete ordonate de conducerea „Astrei”, sancțiunea suspendării prin Comitetul central al „Astrei” și în baza raportului acesteia, destituirea prin Președintele Serviciului Social.

118. În cazul suspendării unui funcționar prin hotărîrea Comitetului central al „Astrei”, aceasta se va îngriji de suplinirea funcțiunii, atâta vreme cât va crede necesar.

Dispozițiuni finale.

119. Perioada de funcționare a Sfaturilor și Comitetelor Serviciului Social, este cea prevăzută pentru unitățile similare ale „Astrei”.

120. Toate unitățile „Astrei” se bucură de scutirea de taxe poștale a corespondenței lor. Prin scrisori se înțeleg, scrisorile și pachetele.

121. Constituirile de Sfaturi Culturale, înălțuite în baza dispozițiilor circularei Nr. 1, rămân valabile pe o primă perioadă reglementară de funcționare.

122. Instrucțiunile de față țin — până la viitoarea adunare generală a „Astrei” — locul regulamentului de aplicare a Serviciului Social prin „Astra”. Ele sunt — împreună cu dispozițiile Legii Serviciului Social și ale Statutelor „Astrei” — singurele valabile pentru Ținuturile Someș, Mureș și Timiș.

ss. **Dr. Iuliu Moldovan,**
Președintele „Astrei”.

Nr. 1.774/1939.

Circulara Nr. 3.

Domnule Președinte,

1. În circulara noastră Nr. 1 V'am cerut la p. 8 c) d) și e) tablouri privind instituțiile și societățile culturale aflătoare pe teritoriul D-Voastră, privind persoanele cari au activat înainte pe teren cultural și în sfârșit privind casele culturale sau naționale din despărțământ.

Răspunsurile la toate aceste chestiuni, cu toate amănunțele indicate în circulară, ne sunt urgent necesare, pentru ca să putem avea o orientare precisă asupra inventariului cultural care ne stă la dispoziție pentru aplicarea legii Serviciului Social. Ne sunt urgent necesare tablourile cerute și pentru alcătuirea programului nostru de muncă.

Termenul nou care vi se acordă pentru îndeplinirea acestei obligațiuni, este de o lună dela primirea circularii de față.

2. Dată fiind necesitatea unei activități intense și sistematice, se cere ca să alcătuiți împreună cu directorul și inspectorul Serviciului Social, anticipativ pentru fiecare lună, un program de muncă, pe care Vă rugăm să-l înaintați din vreme Direcțiunei Serviciului Social la Ținut.

Inspectorul este obligat a fi pe teren 10 zile din lună.

Programul va privi în primul rând organizarea unităților noastre la plăși, orașe și sate, organizare care ar trebui realizată în cel mai scurt timp posibil.

3. Veți binevoi a propune de urgență comuna model, în care urmează să se desfășoare o activitate cuprinzătoare și exemplară, comună care trebuie să fie ușor accesibilă organelor de îndrumare și control și să prezinte din punctul de vedere al priceperii și vrednicia conducătorilor localnici, garanția unei activități rodnice.

Alegerea comunei se va face mai potrivit consultându-Vă cu reprezentanții administrației locale, ca și cu reprezentanții unităților culturale, a căror colaborare este de dorit. Tot așa veți binevoi a propune de urgență 10 Cămine Culturale din județ, cari urmează a primi ajutorul prevăzut în circulara Prezidiului Serviciului Social.

4. Până la primirea registrelor și formularelor necesare cancelariei Căminelor, veți binevoi a lua dispozițiuni pentru înregistrarea și raportarea lunară a tuturor faptelor de însemnătate pentru „Astra” și Serviciul Social. Tot așa se vor raporta toate amănuntele necesare unei orientări precise asupra activității desfășurate de personalul de conducere și execuție al unităților noastre.

5. Necesitatea de a avea cât mai curând posibil organizate unitățile noastre în toate plășile, orașele și comunele rurale, Vă impune o intensă și urgentă activitate în această direcție. Veți face deci toate eforturile, ca desăvârșirea organizației noastre să nu întârzie. Responsabili de această muncă de organizare rămân directorul și inspectorul Căminului Cultural județean.

6. Vă rugăm în sfârșit a ne înainta fără întârziere procesele-verbale de constituire a Comitetelor și Sfatului Cultural în conformitate cu Instrucțiunile Comitetului central.

Cu deosebită stimă :

ss. **Dr. Iuliu Moldovan,**
Președintele „Astreii”.

Darul simbolic al M. Sale Regelui. Odată cu sosirea primăverii pe plaiurile țării, pe când harnicii gospodari își pregăteau uneltele, cu cari aveau să smulgă pământului din comoara belșugului său, a sosit și vestea împărțirii alor 1141 pluguri sistematice, tot atâtor plugari harnici, pluguri dăruite de M. Sa Regele, ca semn al iubirii nemărginite, ce o are față de talpa țării

și totodată ca un înalt imbold spre sfânta muncire a strămoșes-cului ogor.

Acest dar regesc își are tâlcul său, pe care nu numai cei învredniciți și aleși vor trebui să-l înțeleagă, ci și aceia, toți, cari se ocupă cu vechiul meșteșug al plugăritului, că pământul cere azi o mai rațională muncă, cu mai alese unelte, decum s'a lucrat până acum, tot numai cu metodele moștenite dela bunici.

Numai înțelegând așa, se vor putea arăta vrednici de dania regească cei 1141 gospodari, cari vor trebui să fie precursorii unei mari prefaceri gospodărești. De aceea, cei împărtașiți au fost aleși dintre absolvenții școalelor țărănești, ca împreunând știința adunată în școală, la cursurile teoretice și practice, cu uneltele moderne ale timpului, să scoată cât mai mult rod petecului de pământ, ce-l stăpânește.

Plugurile dăruite de M. Sa Regele au fost lucrate în Uzinele metalurgice dela Reșița în sisteme diferite, pentru a se potrive felurilor ținuturi de șes, deal, etc.

Împărțirea plugurilor s'a făcut în șapte Ținuturi de către Serviciul Social, iar în restul de trei și anume: Mureș, Someș și Timiș prin „Astra”, ambele ca susținătoare de școli țărănești și Cămine culturale.

După județe, împărțirea prin „Astra” s'a făcut astfel: Arad 5, Bihor 5, Brașov 3, Ciuc 5, Cluj 20, Hunedoara 5, Făgăraș 5, Maramureș 10, Mureș 25, Năsăud 5, Odorheiu 5, Sălaj 20, Sibiu 8, Someș 6, Treișcaune 8, în total pentru Ardeal s'au venit 135 pluguri.

Împărțirea plugurilor s'a făcut în cursul lunei Aprilie, în mod sărbătoresc, luând parte la ele autoritățile județene, comunale și reprezentanții „Astrei”, pe cum și popor mult. Rapoartele sosite din diferitele localități, unde s'au împărțit aceste pluguri, descriu în frumoase cuvinte bucuria celor împărtașiți din darul regesc, pe cum și justa apreciere a gestului înalt. Fie ca cei norocoși să înțeleagă tâlcul daniei făcute și să se facă vrednici de ea, urmând drumul hărniciei și-a bunei ordine în gospodăria lor, care să fie pildă de urmat pentru toți sătenii cu cari împreună viețuiesc.

P. D.

*

Serbările Restaurației, — 8 Iunie — vor fi și anul acesta ca și în anii trecuți împreunate cu mari manifestații străjerești, la

cari se va strânge tineretul de ambele sexe, pentru a demonstra pas de pas, an de an, rezultatele tot mai îmbucurătoare ale preocupărilor de nou ritm al vieții. Centrul serbărilor va fi Bucureștiul, însă și în Capitalele de județ ele vor fi la înălțimea chemării lor.

*

Congresul Școlilor țărănești. Cu prilejul serbărilor Restaurației, în ziua de 6 Iunie, se va ține în București, în sala Fundației Regale „Regele Carol I” din Piața Palatului Regal, al V-lea congres general al Școlilor țărănești din întreaga Țară.

Delegații Școlilor țărănești, desemnați pentru a participa vor primi certificate de călătorie gratuită.

*

Congresul Căminelor Culturale. În ziua de 7 Iunie, tot cu prilejul serbărilor Restaurației, se va ține tot în București, la Arenele Romane, al V-lea congres al Căminelor Culturale, când vor fi concursuri de coruri, concursuri de jocuri naționale.

Instrucțiunile necesare s'au comunicat Căminelor Culturale Județene, de unde se pot căpăta orice informații în legătură cu ținerea acestor congrese.

*

Consfătuirea conducătorilor Căminelor Culturale. În ziua de 7 Iunie a. c. orele 4—7 p. m. se vor întruni la o consfătuire în sala Fundației Regale „Regele Carol I”, toți conducătorii Regionalelor, Căminelor Culturale județene și orașenești, unde se vor face propuneri cu privire la bunul mers al unităților ce reprezintă.

*

Cinstirea memoriei lui Ioan Pop Reteganul. Corpul învățătoresc din Cluj, constituit în Societatea „Gheorghe Lazăr” cinstește memoria învățătorului scriitor ardelean Ioan Pop Reteganul prin ridicarea unui monument, ce se va inaugura, în cadrul „Străzii Țării”, Duminecă, 21 Mai 1939. Monumentul e ridicat în grădina Casei Învățătorilor din Cluj.